JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

WIZARA YA ELIMU, SAYANSI NA TEKNOLOJIA

MUHTASARI WA SOMO LA URAIA NA MAADILI

ELIMU YA MSINGI

DARASA LA III-VII

© Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia, 2015

Toleo la Kwanza, 2015
Toleo la Pili, 2016
Toleo la Tatu, 2019

ISBN9 78-9987-09-061-7

Taasisi ya Elimu Tanzania
S.L.P 35094
Dar es Salaam

Simu: +255 22 2773005/+255 22 277 1358
Nukushi: +255 22 2774420
Baruapepe: director.general@tie.go.tz
Tovuti: www.tie.go.tz

Muhtasari huu urejelewe kama: Taasisi ya Elimu Tanzania. (2015). Muhtasari wa Somo la Uraia na Maadili Elimu ya Msingi Darasa la III-VII. Dar es Salaam: Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia.

Haki zote zimehifadhiwa. Hairuhusiwi kunakili, kurudufu, kuchapisha wala kutafsiri andiko hili kwa namna yoyote ile bila idhini ya maandishi ya Kamishna wa Elimu, Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia.

Yaliyomo

Dibaji iv
Orodha ya majedwali v
1.0 Utangulizi........ 1
2.0 Maelezo ya jumla kuhusu Mtaala........ 2
2.1 Malengo ya Elimu ya Msingi Darasa la III-VII 2
2.2 Umahiri wa Elimu ya Msingi Darasa la III-VII........ 3
2.3 Malengo ya kufundisha Somo la Uraia na Maadili........ 3
2.4 Umahiri mkuu na umahiri mahsusi katika Somo la Uraia na Maadili 4
2.5 Ufundishaji na ujifunzaji wa Somo la Uraia na Maadili 5
2.6 Upimaji wa ujifunzaji 5
3.0 Maudhui ya muhtasari........ 5
3.1 Umahiri mkuu........ 5
3.2 Umahiri mahususi........ 5
3.3 Shughuli za mwanafunzi........ 6
3.4 Vigezo vya upimaji........ 6
3.5 Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi 6
3.6 Idadi ya vipindi........ 6
3.7 Maudhui ya Darasa la III........ 8
3.8 Maudhui ya Darasa la IV........ 22
3.9 Maudhui ya Darasa la V........ 40
3.10 Maudhui ya Darasa la VI........ 61
3.11 Maudhui ya Darasa la VII........ 85

Dibaji

Elimu bora ni haki ya kila Mtanzania. Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia imekuwa ikiboresha Mtaala wa Elimu ya Msingi kuhakikisha kwamba elimu inayotolewa ni bora na inayomwandaa mwanafunzi kumudu maisha katika mazingira yake. Muktadha huu umewezesha Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia kuboresha mchakato wa kufundisha na kujifunza Somo la Uraia na Maadili kwa kuandaa muhtasari huu.

Maudhui katika muhtasari huu yameandaliwa katika mtindo wa kukuza umahiri katika Somo la Uraia na Maadili. Serikali inategemea Muhtasari huu ujenge umahiri wa kutambua misingi ya uzalendo katika jamii yetu, kubaini mabadiliko yanayotokea katika mazingira, kufuata kanuni za kiuchumi katika shughuli za uzalishaji mali na kutambua matukio yanayotokea katika jamii na mahali pengine ulimwenguni. Hata hivyo, umahiri wa Kusoma, Kuandika na Kuhesabu (KKK) unaendelea kupewa msisitizo katika Somo la Uraia na Maadili.

Ninachukua nafasi hii kuwahimiza wadau wote wa elimu kutumia muhtasari huu katika kutekeleza na kufuatilia mchakato wa ufundishaji na ujifunzaji. Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia inaendelea kupokea maoni ya kuboresha muhtasari huu kutoka kwa wadau wote. Maoni yote yapelekwe kwa Mkurugenzi Mkuu Taasisi ya Elimu Tanzania. Mwisho, napenda kuwashukuru washiriki wote kutoka taasisi, asasi, na makundi mbalimbali ambao wamewezesha kazi hii kukamilika kwa ufanisi.

....

Dkt. Lyabwene M. Mtahabwa
Kaimu Kamishna wa Elimu
Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia

Orodha ya Majedwali

Jedwali Na. 1 Umahiri Mkuu na Umahiri Mahususi katika Somo la Uraia na Maadili 4
Jedwali Na. 2 Umahiri utakaojengwa na mwanafunzi darasa la III........ 7
Jedwali Na. 3 Maudhui ya darasa la III 8
Jedwali Na. 4 Umahiri utakaojengwa na mwanafunzi darasa la IV 21
Jedwali Na. 5 Maudhui ya darasa la IV 22
Jedwali Na. 6 Umahiri utakaojengwa na mwanafunzi darasa la V 39
Jedwali Na. 7 Maudhui ya darasa la V 40
Jedwali Na. 8 Umahiri utakaojengwa na mwanafunzi darasa la VI 60
Jedwali Na. 9 Maudhui ya darasa la VI 61
Jedwali Na.10 Umahiri utakaojengwa na mwanafunzi darasa la VII 84
Jedwali Na.11 Maudhui ya darasa la VII 85

1.0 Utangulizi

Muhtasari wa Somo la Uraia na Maadili umeandaliwa kwa kuzingatia Mtaala wa Elimu ya Msingi mwaka 2015, toleo la tatu mwaka 2019, wenye kuzingatia ujenzi wa umahiri kwa mwanafunzi.

Somo la Uraia lilikuwa linafundishwa katika shule za msingi tangu uhuru kama Somo la Siasa. Mwaka 1996, Somo la Siasa liliunganishwa kwenye Somo la Maarifa ya Jamii. Mwaka 2007, Somo la Uraia lilianza kufundishwa kama somo linalojitegemea. Elimu ya maadili ilianza kufundishwa katika Mpango wa Elimu ya Msingi kwa Walioikosa (MEMKWA). Elimu hii ilitolewa katika somo lililoitwa Ujenzi wa Haiba. Baada ya mpango huo wa MEMKWA wahitimu waliweza kubadilika kitabia na kimwenendo. Kutokana na mafanikio yaliyopatikana kwenye mpango wa MEMKWA, Wizara ya Elimu na Ufundi iliamua kuanzisha Somo la Haiba na Michezo katika shule za msingi ili kukuza maadili. Lengo lilikuwa kumpa mtoto stadi za maisha na za ushindani zitakazomwezesha kujithamini, kuthamini utu, kujiamini, kuthubutu na kufanya uamuzi sahihi.

Sababu za kuanzisha Somo la Uraia na Maadili ni pamoja na:

a) Somo la Uraia na Maadili ni somo linalojitegemea. Maswali yanayoulizwa katika Somo la Maadili na majibu yanayotolewa ni tofauti na maswali na majibu yanayotolewa na masomo mengine. Katika maadili hatujiulizi tu kuhusu kanuni zinazobainisha uzuri na ubaya wa matendo ya binadamu bali pia tunajiuliza ni jinsi gani binadamu anastahili au anapaswa kuishi. Kwa maneno mengine, katika Somo la Uraia na Maadili tunajiuliza maisha mazuri ni yapi? Kuishi vizuri maana yake ni nini? Ubaya ni nini? Tunawezaje kuishi kama binadamu? Majibu ya maswali haya hutolewa na Somo la Uraia na Maadili na si somo jingine;

b) somo hili linalenga kumjengea mwanafunzi tabia inayokubalika ya kuheshimu na kuthamini jamii, uwajibikaji, ustahimilivu, uadilifu pamoja na kudumisha amani;

c) tafiti zilibainisha kuwa somo hili linatakiwa lijitegemee. Aidha tafiti hizo zilionesha kuwa umahiri anaojenga mwanafunzi katika Somo la Uraia unaendana vizuri na maadili. Hii imesababisha kuanzishwa kwa Somo la Uraia na Maadili. Utafiti huo pia ulihusisha uzoefu wa nchi mbalimbali duniani

Muhtasari huu wa Somo la Uraia na Maadili umeandaliwa kutokana na Mtaala wa Elimu ya Msingi wa mwaka 2016. Muhtasari huu umegawanywa katika sehemu kuu tatu (3): Sehemu hizo ni utangulizi, maelezo ya jumla ya mtaala pamoja na maudhui ya muhtasari.

2.0 Maelezo ya jumla ya mtaala wa elimu ya msingi

Mtaala wa elimu ya msingi umeundwa na sehemu mbalimbali ambazo zinaonesha kwamba mtaala ni dhana inayojumuisha mambo mengi ambayo yanahusiana. Sehemu hii inawasilisha baadhi ya vipengele vya mtaala ambavyo ni Malengo ya Elimu ya Msingi, Umahiri wa Elimu ya Msingi, Umuhimu wa Somo la Uraia na Maadili, Malengo ya Somo la Uraia na Maadili, Umahiri Mkuu na Mahususi, Ufundishaji na Ujifunzaji na Upimaji wa Ujifunzaji.

2.1 Malengo ya elimu ya msingi darasa la III-VII

Elimu ya Msingi ina madhumuni ya kuwapatia walengwa maarifa, stadi na mwelekeo unaohitajika kwa maendeleo ya Watanzania. Malengo makuu ya elimu ya msingi ni kumwezesha mwanafunzi:

a) kukuza stadi za kusoma, kuandika, kuhesabu na kuwasiliana;
b) kuifahamu, kuitumia na kuithamini lugha ya Kiswahili.
c) kufahamu misingi ya utawala wa sheria.
d) kuthamini utamaduni wa Kitanzania na wa jamii nyingine.
e) kukuza uwezo wa mwanafunzi kufikiri, kubuni, na kutatua matatizo.
f) kutambua umuhimu wa maadili, uadilifu na uwajibikaji kama misingi ya raia mwema.
g) kushiriki katika shughuli za michezo na sanaa pamoja na kuthamini kazi za kisanii.
h) kubaini na kukuza vipaji na vipawa vyake.
i) kuthamini na kupenda kufanya kazi.
j) kutambua, kuthamini na kutumia sayansi na teknolojia; na
k) kumwandaa mwanafunzi kwa ngazi nyingine ya elimu pamoja na kuandaa ari ya kujifunza kusiko na kikomo.

2.2 Umahiri wa elimu ya msingi darasa la III-VII

Umahiri wa Elimu ya Msingi umejikita katika kumwandaa mwanafunzi kuwa na uwezo wa:

a) kuwasiliana kwa ufasaha kwa lugha ya Kiswahili na Kiingereza kwa kuzungumza na kuandika;
b) kusoma kwa kujiamini na kufahamu maandishi sahili;
c) kutumia dhana na kanuni za kihisabati katika maisha ya kila siku;
d) kutumia stadi za kisayansi, kiteknolojia na ufundi katika maisha halisi ya kila siku;
e) kuthamini utamaduni wake na wa jamii nyingine;
f) kujali tofauti za kiimani na kiitikadi katika jamii;
g) kushiriki katika michezo na shughuli za kisanii;
h) kujiheshimu na kuheshimu wengine;
i) kutenda matendo ya kizalendo;
j) kushiriki katika kazi mbalimbali zinazoendana na umri wake;
k) kushiriki katika shughuli zinazokuza uwezo wake wa kufikiri kimantiki na kiyakinifu; na
l) kushirikiana na wengine kwa kufanya matendo yanayostahili/yanayofaa katika jamii

2.3 Malengo ya kufundisha Somo la Uraia na Maadili

Malengo makuu ya ufundishaji Somo la Uraia na Maadili kwa mwanafunzi wa Darasa la III-VII ni:

a) kuelewa asasi na taasisi za kisiasa na za kijamii na kazi zake katika utawala wa kidemokrasia;
b) kutafsiri, kuthamini na kuheshimu vitambulisho vya taifa letu, katiba, muundo na uendeshaji wa Serikali;
c) kuelewa misingi ya kidemokrasia katika shughuli za utawala na uongozi;
d) kutambua wajibu wao, kuheshimu na kutetea haki za binadamu na usawa wa sheria;
e) kuelewa na kushiriki katika shughuli za utawala, uongozi, ulinzi na usalama wa taifa katika jamii wanamoishi;
f) kuwa wabunifu na kuweza kubaini na kuchambua matatizo ya kisiasa, kiuchumi na kijamii na kubuni mbinu za kuyatatua;
g) kutambua tofauti baina ya watu zitokanazo na itikadi na hali zao na kujenga uvumilivu kuhusu tofauti hizo;
h) kujenga moyo wa umoja wa kitaifa na ushirikiano baina ya jamii za Tanzania na jamii za mataifa mengine; na
i) kuishi kwa kutumia elimu ya masuala mtambuko

2.4 Umahiri Mkuu na Umahiri Mahsusi katika Somo la Uraia na Maadili

Jedwali Na. 1: Umahiri wa Somo la Uraia na Maadili

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi
1.Kuheshimu jamii	1.1 Kujipenda na kuwapenda watu wengine. 1.2 Kuipenda na kujivunia shule yake. 1.3 Kuipenda Tanzania kwa kuenzi tunu za nchi na asili yake.
2. Kuithamini jamii	2.1 Kujijali na kuwajali wengine. 2.2 Kutunza mazingira. 2.3 Kujenga uhusiano mzuri na watu wengine katika jamii.
3. Kuwa mwajibikaji	3.1 Kulinda rasilimali na maslahi ya nchi. 3.2 Kusimamia majukumu yanayomhusu nyumbani na shuleni. 3.3 Kutii sheria na kanuni katika kutekeleza majukumu yake ya kila siku. 3.4 Kuwa na nidhamu. 3.5 Kushirikiana katika kutekeleza majukumu ya nyumbani na shuleni.
4. Kuwa mstahimilivu	4.1 Kuvumilia katika maisha ya kila siku. 4.2 Kufikia malengo aliyojiwekea kwa kuwa na mtazamo chanya. 4.3 Kujifunza kwa kuchanganua mambo kiyakinifu.
5. Kuwa mwadilifu	5.1 Kuaminika katika jamii. 5.2 Kutimiza majukumu yake kwa uwazi na ukweli. 5.3 Kusimamia haki.
6. Kudumisha amani	6.1 Kuchangamana na watu wenye asili tofauti. 6.2 Kuheshimu tofauti za kiutamaduni na mitazamo miongoni mwa watu wa jamii tofauti. 6.3 Kujenga urafiki mwema na mataifa mengine.

2.5 Ufundishaji na ujifunzaji wa Somo la Uraia na Maadili

Kufundisha na kujifunza Somo la Uraia na Maadili kutasisitiza ujenzi wa umahiri kwa kutumia mbinu shirikishi. Mbinu hizi zitamfanya mwanafunzi kuwa kitovu cha ujifunzaji na mwalimu kuwa mwezeshaji. Kufundisha na kujifunza kutajikita katika kumjengea mwanafunzi uwezo wa kupata umahiri unaokusudiwa. Somo la Uraia na Maadili litamsaidia mwanafunzi kujenga na kukuza maadili yanayoakisi utamaduni wa Mtanzania na dunia kwa ujumla.

2.6 Upimaji wa ujifunzaji

Upimaji ni sehemu muhimu katika machakato wa ufundishaji na ujifunzaji. Kupima kutamwezewa mwalimu kubaini kufikiwa kwa ujenzi wa umahiri uliokusudiwa. Kupima kutafanyika kwa kutumia zana za aina mbalimbali. Zana hizi zitajumuisha mitihani ya kuandika, hojaji, uchunguzi makini, maswali ya ana kwa ana, mkoba wa kazi na orodha hakiki. Upimaji wa maendeleo ya mwanafunzi utahusisha upimaji endelevu.

3.0 Maudhui ya muhtasari

Maudhui ya muhtasari yamepangwa kwa kila darasa na yanajumuisha umahiri mkuu, umahiri mahususi, shughuli za kutendwa na mwanafunzi, vigezo vya upimaji, upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi na idadi ya vipindi kwa kila umahiri mahususi.

3.1 Umahiri mkuu

Huu ni uwezo wa kutenda jambo kwa usahihi na kwa ufanisi unaokusudiwa kwa muda fulani. Umahiri mkuu hujengwa na umahiri mahususi, ambao nao hujengwa na mwanafunzi kwa kutenda shughuli mbalimbali.

3.2 Umahiri mahususi

Huu ni uwezo ambao hujengwa na mwanafunzi kwa kutenda kwa ufanisi shughuli mbalimbali zilizolengwa ndani ya muktadha wa umahiri mkuu.

3.3 Shughuli za mwanafunzi

Hivi ni vitendo ambavyo mwanafunzi anapaswa kuvitenda ili kufikia umahiri mahususi uliokusudiwa kwa kuzingatia uwezo na darasa husika.

3.4 Vigezo vya upimaji

Hivi ni viwango vya ufanisi wa utendaji wa mwanafunzi ili kufikia umahiri mahususi uliokusudiwa.

3.5 Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi

Hivi ni viwango vya ufikiwaji wa vigezo vya upimaji kwa kila shughuli iliyokusudiwa kutendwa na mwanafunzi.

3.6 Idadi ya vipindi

Haya ni makadirio ya muda utakaotumika katika ufundishaji na ujifunzaji kwa kuzingatia uzito wa umahiri mahususi na shughuli za kutenda mwanafunzi. Makadirio haya ya muda yamewekwa kwa mfumo wa vipindi ambapo kila kipindi ni dakika 40. Idadi ya vipindi kwa somo hili ni vipindi 5 kwa wiki. Hata hivyo, mapendekezo haya ya idadi ya vipindi yanaweza kubadilika kulingana na mazingira ya ufundishaji na ujifunzaji.

3.7 Darasa la III

Jedwali Na. 2: Umahiri utakaojengwa na mwanafunzi darasa la III

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi
1. Kuheshimu jamii	1.1 Kujipenda na kuwapenda watu wengine. 1.2 Kuipenda na kujivunia shule yake. 1.3 Kuipenda Tanzania kwa kuenzi tunu za nchi na asili yake.
2. Kuithamini jamii	2.1 Kujijali na kuwajali wengine. 2.2 Kutunza mazingira na vilivyomo. 2.3 Kujenga uhusiano mzuri na watu wengine katika jamii.
3. Kuwa mwajibikaji	3.1 Kulinda rasilimali na maslahi ya nchi. 3.2 Kusimamia majukumu yanayomhusu nyumbani na shuleni. 3.3 Kutii sheria na kanuni mbalimbali katika kutekeleza majukumu yake ya kila siku. 3.4 Kuwa na nidhamu binafsi. 3.5 Kushirikiana katika kutekeleza majukumu ya nyumbani na shuleni.
4. Kuwa mstahimilivu	4.1 Kuandaa kanuni za kufikia malengo katika maisha ya kila siku. 4.2 Kufikia malengo aliyojiwekea kwa kuwa na mtazamo chanya. 4.3 Kujifunza kwa kuchanganua mambo kiyakinifu.
5. Kuwa mwadilifu	5.1 Kuaminika katika jamii. 5.2 Kutimiza majukumu yake kwa uwazi na ukweli. 5.3 Kusimamia haki.
6. Kudumisha amani	6.1 Kuchangamana na watu wenye asili tofauti. 6.2 Kuheshimu tofauti za kiutamaduni na mitazamo miongoni mwa watu wa jamii tofauti. 6.3 Kujenga urafiki mwema na mataifa mengine.

Jedwali Na. 3: Maudhui ya darasa la III

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
1. Kuheshimu jamii	1.1 Kujipenda na kuwapenda watu wengine	a) Kutenda matendo ya kuheshimu watu wote	Matendo ya kuheshimu watu wote yanatendwa kwa usahihi	Anatenda matendo ya kuheshimu kwa watu wachache anaowafahamu kwa karibu	Anatenda matendo ya kuheshimu watu anaowafahamu na wengine	Anatenda matendo ya kuheshimu watu wote	Anatenda matendo ya kuheshimu watu wote na kuwahamasisha wenzake kutenda matendo ayo.	16
		b) Kutenda matendo ya kujipenda	Matendo ya kujipenda yanatendwa ipasavyo	Anatenda matendo ya kujipenda kwa kushurutishwa	Anatenda matendo ya kujipenda kwa kuiga wengine	Anatenda matendo ya kujipenda	Anatenda matendo ya kujipenda na kuwashawishi wengine kujipenda	
		c) Kutenda matendo yenye kuonesha upendo kwa watu wote	Matendo yenye kuonesha upendo kwa watu wote yanatendwa ipasavyo	Anatenda matendo machache yenye kuonesha upendo kwa baadhi ya watu anaowafahamu tu	Anatenda matendo yenye kuonesha upendo kwa baadhi ya watu anaowafahamu	Anatenda matendo yenye kuonesha upendo kwa watu wote	Anatenda na anashauri wenzake kufanya matendo yenye kuonesha upendo kwa watu wote	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
	1.2 Kuipenda na kujivunia shule yake	a) Kufahamu shule yake	Mambo yanayohusu shule yake yanafahamika kikamilifu	Anafahamu mambo machache sana kuhusu shule yake	Anafahamu mambo kadhaa kuhusu shule yake	Anafahamu shule yake kikamilifu	Anafahamu kikamilifu kuhusu shule yake na kuwafahamisha wengine	12
		b) Kutunza mazingira ya shule yake	Utunzaji wa mazingira ya shule yake unafanyika kwa ari na kujituma	Anatunza mazingira ya shule yake kwa kushurutishwa	Anatunza mazingira ya shule yake kwa kuiga wengine	Anatunza mazingira ya shule yake kwa ari na kujituma	Anajitolea kutunza mazingira ya shule yake	
		c) Kuiletea sifa shule yake	Vitendo vya kuiletea sifa shule yake vinafanyika ipasavyo	Anafanya vitendo vya kuiletea sifa shule yake kwa shuruti	Anafanya baadhi ya vitendo vya kuiletea sifa shule yake kwa utashi wake	Anafanya vitendo vya kuiletea sifa shule yake ipasavyo	Anawaongoza wenzake kuiletea sifa shule yao	
	1.3 Kuipenda Tanzania kwa kuenzi tunu za nchi na asili yake	a) Kutambua alama za Taifa.	Utambuzi wa alama za Taifa unafanyika kikamilifu	Anatambua alama za Taifa kwa kufanya makosa kidogo	Anatambua alama za Taifa zinazopatikana katika mazingira yake	Anatambua alama za Taifa na kuzielezea vizuri	Anasaidia wenzake kutambua alama za Taifa na kuzielekeza kwa ufasaha	12

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		b) Kutambua tunu za Taifa la Tanzania	Utambuzi wa tunu za Taifa la Tanzania unafanyika kikamilifu	Anatambua tunu za Taifa la Tanzania kwa kufanya makosa madogo	Anatambua tunu chache za Taifa la Tanzania	Anatambua tunu za Taifa la Tanzania na kuzielezea vizuri.	Anatambua tunu za Taifa la Tanzania na kuwasaidia wenzake kuzifahamu vizuri.	12
		c) Kutambua asili ya nchi ya Tanzania	Utambuzi wa asili ya nchi ya Tanzania unafanyika kikamilifu	Anatambua asili ya nchi ya Tanzania kwa kufanya makosa madogo madogo	Anatambua mambo machache yanayoelezea asili ya nchi ya Tanzania	Anatambua asili ya nchi ya Tanzania kikamilifu.	Anaweza kuelezea asili ya nchi ya Tanzania kwa watu wengine kikamilifu.	
2. Kuthamini jamii	2.1 Kujijali na kuwajali wengine	a) Kujieleza kwa wenzake na watu wazima anapopatwa na matatizo	Maelezo kwa wenzake na watu wazima anapopatwa na tatizo yanatolewa kwa ufasaha	Anajieleza kwa wenzake na watu wazima anapopatwa na matatizo kwa kuficha baadhi ya mambo	Anajieleza kwa wenzake vizuri lakini anashindwa kujieleza kwa watu wazima anapopatwa na matatizo	Anajieleza kwa ufasaha kwa wenzake na watu wazima anapopatwa na matatizo	Anajieleza kwa wenzake na watu wazima pamoja na kuomba ushauri anapopatwa na matatizo	12
		b) Kuepuka vitendo vinavyoweza kuhatarisha usalama wake na jamii.	Vitendo vinavyoweza kuhatarisha usalama wake na jamii vinaepukwa ipasavyo	Anaepuka vitendo vinavyoweza kuhatarisha usalama wake pekee	Anaepuka baadhi ya vitendo vinavyoweza kuhatarisha usalama wake na jamii	Anaepuka vitendo vinavyoweza kuhatarisha usalama wake na jamii ipasavyo	Anaepuka vitendo vinavyoweza kuhatarisha usalama wake na kushauri wenzake kuepuka vitendo hivyo	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		c) Kumsaidia mtu mwenye uhitaji	Msaada kwa mtu mwenye uhitaji unatolewa ipasavyo	Anamsaidia mtu mwenye uhitaji kwa kuelekezwa	Anaweza kumsaidia mtu mwenye uhitaji kwa utashi wake	Anaweza kumsaidia mtu mwenye uhitaji ipasavyo bila kuelekezwa	Anamsaidia mtu mwenye uhitaji na kuwashauri wenzake kufanya hivyo	
	2.2 Kutunza mazingira na vilivyomo	a)Kutambua mazingira yanayo mzunguka	Utambuzi wa mazingira yanayo mzunguka unafanyika ipasavyo	Anaweza kubainisha vitu vichache vilivyopo katika mazingira yanayomzunguka	Anaweza kueleza maana ya mazingira yanayomzunguka	Anatambua mazingira yanayomzunguka ipasavyo	Anatambua mazingira yanayomzunguka na kutoa maelezo ya namna ya kuyatunza	9
		b) Kuthamini mimea na wanyama	Vitendo vya kuthamini mimea na wanyama vinafanyika ipasavyo	Anatambua matendo machache ya kuthamini mimea na wanyama	Anathamini mimea na wanyama kwa kiwango kidogo	Anathamini mimea na wanyama ipasavyo	Anakemea matendo ya kikatili dhidi ya wanyama na uharibifu wa mazingira	
		c) Kutunza vyanzo vya maji	Utunzaji wa vyanzo vya maji unafanywa kikamilifu	Anatambua matendo ya kutunza vyanzo vya maji lakini hatunzi vyanzo hivyo	Anatunza vyanzo vya maji mara chache	Anatunza vizuri vyanzo vya maji katika maeneo yanayomzunguka	Anatunza vyanzo vya maji na kuwashauri wenzake kutofanya matendo ya kuharibu vyanzo hivyo	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	**Utendaji wastani**	**Utendaji mzuri**	**Utendaji mzuri sana**	
	2.3 Kujenga uhusiano mzuri na watu wengine katika jamii	a) Kuwasiliana vyema na wenzake ndani na nje ya darasa	Mawasiliano chanya na wenzake ndani na nje ya darasa yanafanyika kwa ufasaha	Anatumia lugha na matendo yasio faa kuwasiliana na wenzake ndani na nje ya darasa	Anawasiliana vyema na wenzake ndani na nje ya darasa kwa kiwango kidogo	Anawasiliana vyema na wenzake ndani na nje ya darasa kwa ufasaha	Anawashauri wenzake kuwa na mawasiliano mazuri kati yao	8
		b) Kushiriki katika kutatua tatizo alilonalo rafiki yake	Ushiriki wake katika kutatua tatizo la rafiki yake unafanyika kikamilifu	Anatambua tatizo linalomkabili rafiki yake lakini hachukui hatua haraka	Anashiriki katika kutatua baadhi ya matatizo aliyonayo rafiki yake kwa haraka	Anashiriki katika kutatua tatizo la rafiki yake kikamilifu	Anashiriki katika kutatua matatizo ya watu mbalimbali	
3. Kuwa mwajibikaji	3.1 Kulinda rasilimali na maslahi ya nchi	a) Kutambua rasilimali zilizopo katika mazingira yanayo mzunguka	Rasilimali zilizopo katika mazingira yanayomzu nguka zinatambu liwa ipasavyo	Anafahamu maana ya rasilimali	Anataja rasilimali zilizopo katika mazingira yanayomzunguka bila kueleza umuhimu wake	Anatambua rasilimali zilizopo katika mazingira yanayo mzunguka ipasavyo	Anawasaidia wenzake kutambua njia bora za kutunza rasilimali zilizopo katika mazingira yanayowazunguka	8
		b) Kulinda na kutunza rasilimali zilizopo katika mazingira	Rasilimali zilizopo katika mazingira yana yomzunguka zinalindwa na kutunzwa ipasavyo	Anafahamu umuhimu wa kulinda na kutunza rasilimali zilizopo katika mazingira yanayomzunguka kwa kiasi kidogo	Analinda na kutunza baadhi ya rasilimali zilizopo katika mazingira yanayo mzunguka vizuri	Analinda na kutunza rasilimali zilizopo katika mazingira yanayomzu nguka ipasavyo	Anawahamasisha wenzake kulinda na kutunza rasilimali zilizopo katika mazingira yao	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
	3.2 Kusimamia majukumu yanayomhusu ya nyumbani na shuleni	a) Kutekeleza majukumu yake ya shuleni na nyumbani	Majukumu yake ya shuleni na nyumbani yanatekelezwa kikamilifu	Anatekeleza majukumu machache ya shuleni na nyumbani kwa kushurutishwa	Anatekeleza baadhi ya majukumu yake ya shuleni na nyumbani kwa utashi wake	Anatekeleza majukumu yake ya shuleni na nyumbani kikamilifu	Anawaongoza wengine kutekeleza majukumu yao ya shuleni na nyumbani kikamilifu	8
		b) Kusimamia kazi mbalimbali shuleni na nyumbani	Kazi mbalimbali za shuleni na nyumbani zinasimamiwa kikamilifu	Anasimamia baadhi ya kazi za shuleni na nyumbani bila ya ukamilifu	Anasimamia baadhi ya kazi shuleni na nyumbani kwa ukamilifu	Anasimamia kazi mbalimbali shuleni na nyumbani kwa ukamilifu zaidi	Anawaongoza wenzake kusimamia kazi zao za shuleni na nyumbani	
	3.3 Kutii sheria na kanuni katika kutekeleza majukumu yake kila siku	a) Kufahamu sheria na kanuni za shule	Sheria na kanuni za shule zinafahamika ipasavyo	Anataja sheria na kanuni za shule anazozifahamu kwa urahisi	Anafahamu baadhi ya sheria na kanuni za shule	Anafahamu sheria na kanuni zote za shule	Anawa hamasisha wenzake kufahamu sheria na kanuni zote za shule kikamilifu	8
		b) Kufuata sheria na kanuni za shule	Sheria na kanuni za shule zinafuatwa kama inavyotakiwa	Anafuata baadhi ya sheria na kanuni za shule kwa kushurutishwa	Anafuata baadhi ya sheria na kanuni za shule bila shuruti	Anafuata sheria na kanuni zote za shule kama inavyotakiwa	Anakuwa mfano mzuri sana na kuwashauri wenzake kufuata sheria na kanuni za shule wakati wote	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	**Utendaji wastani**	**Utendaji mzuri**	**Utendaji mzuri sana**	
	3.4 Kuwa na nidhamu binafsi	a) Kupangilia kazi zake anazofanya	Mpangilio wa kazi zake unafanywa kwa usahihi	Anapangilia kazi zake anazofanya bila mpangilio mzuri	Anapangilia baadhi ya kazi zake anazofanya	Anapangilia kazi zake anazofanya kwa usahihi	Anakuwa mfano wa kuigwa katika kupangilia kazi zake vizuri	12
		b) Kujituma katika kazi kwa uwezo wake wote bila ya usimamizi	Kujituma katika kazi kunafanyika kwa kutumia uwezo wake wote bila ya usimamizi	Anafanya kazi kwa usimamizi wa hali ya juu	Anajituma katika baadhi ya kazi kwa kutumia uwezo wake kwa usimamizi mdogo	Anajituma katika kazi zote kwa kutumia uwezo wake wote bila ya usimamizi	Anakua mfano kwa wenzake katika kufanya kazi kwa bidii	
		c) Kupenda kujisomea	Tabia ya kupenda kujisomea inaonyeshwa ipasavyo	Anajisomea bila mpangilio	Anaonesha tabia ya kusoma maandiko machache yanayomvutia	Anapenda kujisomea ipasavyo	Anahamasisha wenzake kupenda kujisomea	
	3.5 Kushiriki-ana katika kutekeleza majukumu ya nyumbani na shuleni	a) Kushirikiana na wenzake katika kufanya shughuli za shuleni na nyumbani	Ushirikiano na wenzake katika kufanya shughuli za shuleni na nyumbani unafanyika wakati wote	Anashirikiana na wenzake katika kufanya baadhi ya shughuli za shuleni na nyumbani kwa kushurutishwa	Anashirikiana na wenzake katika kufanya baadhi ya shughuli za shuleni na nyumbani kwa hiyari bila weledi	Anashirikiana na wenzake katika kufanya shughuli za shuleni na nyumbani wakati wote kwa weledi	Anaongoza wenzake kufanya shughuli za shuleni na nyumbani ipasavyo	8

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
4. Kuwa mstahi milivu	4.1 Kuvumilia katika maisha ya kila siku	a) Kuonesha tabia ya kuwakubali watu wengine jinsi walivyo	Tabia ya kuwakubali watu wengine jinsi walivyo inaoneshwa kikamilifu	Anaonesha tabia ya kuwakubali watu wenye msaada kwake pekee	Anaonesha tabia ya kuwakubali baadhi ya watu	Anaonesha tabia ya kuwakubali watu wengine jinsi walivyo kikamilifu	Anawaongoza wenzake kujenga tabia ya kuwakubali watu wengine jinsi walivyo	12
		b) Kufanya vitendo vya kuwavumilia watu wenye haiba tofauti	Vitendo vya kuwavumilia watu wenye haiba tofauti vinafanywa kikamilifu	Anafanya vitendo vichache vya kuwavumilia watu wenye haiba tofauti	Anafanya vitendo vya kuwavumilia watu wenye haiba tofauti	Anafanya vitendo vya kuwavumilia watu wenye haiba tofauti kikamilifu	Anawashauri wengine kufanya vitendo vya kuwavumilia watu wenye haiba tofauti vizuri zaidi	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		c) Kuwasiliana kwa lugha inayofaa pindi anapoudhiwa	Mawasiliano kwa lugha inayofaa pindi anapoudhiwa yanafanyika kikamilifu	Anaanza kutumia lugha inayofaa katika kuwasiliana na watu pindi anapoudhiwa	Anatumia lugha inayofaa katika kuwasiliana na baadhi ya watu pindi anapoudhiwa	Anatumia lugha inayofaa katika kuwasiliana na watu pindi anapoudhiwa kikamilifu	Anawashauri wenzake kutumia lugha inayofaa katika kuwasiliana na watu wanapoudhiwa	
	4.2 Kufikia malengo aliyojiwekea kwa kuwa na mtazamo chanya	Kuonesha tabia ya kufanya kazi na kumaliza kwa wakati	Tabia ya kufanya kazi na kuimaliza kwa wakati inaonyeshwa kikamilifu	Anaanza kuonesha tabia ya kupenda kazi	Anaonesha tabia ya kufanya kazi na kumaliza bila ya kuzingatia wakati	Anaonesha tabia ya kufanya kazi na kumaliza kwa wakati	Anawasimamia wengine kufanya kazi na kumaliza kwa wakati	4
	4.3 Kujifunza kwa kuchanganua mambo kiyakinifu	Kujifunza maarifa mapya kwa kudadisi mambo mbalimbali	Tabia ya kujifunza maarifa mapya kwa kudadisi mambo mbalimbali inaonyeshwa ipasavyo	Anajifunza maarifa mapya kutokana na mwongozo wa mwalimu pekee	Anajifunza baadhi ya maarifa mapya kwa kudadisi mambo mbalimbali	Anajifunza maarifa mapya kwa kudadisi mambo mbalimbali ipasavyo	Anawashauri wenzake kudadisi mambo mbalimbali ili waweze kujenga umahiri mpya.	4

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
5. Kuwa mwadilifu	5.1 Kuaminika katika jamii	a). Kutenda matendo yanayojenga tabia ya uaminifu	Matendo yanayojenga tabia ya uaminifu yanatendwa kikamilifu	Anabainisha matendo yanayojenga tabia ya uaminifu lakini hatendi matendo hayo	Anatenda baadhi ya matendo ya uaminifu	Anatenda matendo yanayojenga uaminifu kwa watu wote kikamilifu	Anawashauri wenzake watende matendo ya uaminifu kikamilifu	10
		b). Kueleza vitendo vinavyovunja uaminifu	Vitendo vinavyovunja uaminifu vinaelezwa kwa usahihi	Anataja baadhi ya vitendo vinavyovunja uaminifu	Anaeleza vitendo vingi vinavyovunja uaminifu	Anaeleza vitendo vinavyovunja uaminifu na kutoa mfano	Anawashauri wenzake kuepuka kutenda vitendo vinavyovunja uaminifu	
		c). Kutambua matendo ya usaliti	Matendo ya usaliti wanayotenda watu yanatambuliwa kwa usahihi	Anabaini baadhi ya matendo ya usaliti	Anaeleza matendo wengi ya usaliti	Anaelezaa matendo ya usaliti na kutoa mifano	Anakemea matendo ya usaliti yanayofanywa na wenzake	
	5.2 Kutimiza majukumu yake kwa uwazi na ukweli	a). Kuonesha tabia ya kuwa mkweli na muwazi	Tabia ya kuwa mkweli na muwazi inaonyeshwa kwa kiwango kikubwa	Anaanza kuonesha matendo ya kuwa mkweli na muwazi	Anatenda baadhi ya matendo machache yenye kuonesha ukweli na uwazi	Anaonesha tabia ya kuwa mkweli na muwazi kwa kiwango kikubwa	Anawashauri wenzake kuwa wakweli na wawazi kila mara	8

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		b) Kubaini matendo yanayo dhihirisha tabia ya uongo	Matendo yanayo dhihirisha tabia ya uongo yanabainishwa	Anabaini maana na kutaja baadhi matendo yanayodhihirisha tabia ya uongo	Anabaini matendo mengi yanayodhihirisha tabia ya uongo	Anabaini kikamilifu matendo yanayodhi hirisha tabia ya uongo	Anabaini matendo yanayodhihirisha tabia ya uongo na kuwashauri wenzake kuyaepuka	
	5.3 Kusima-mia haki	a) Kutambua wajibu na haki za mtoto	Wajibu na haki za mtoto zinatambuliwa ipasavyo	Anatambua wajibu na haki za mtoto kwa kukosea	Anatambua baadhi ya wajibu na haki zake	Anatambua wajibu na haki za mtoto ipasavyo	Anasaidia wenzake kutambua wajibu na haki zao	12
		b) Kueleza haki za binadamu	Haki za binadamu zinaelezwa kwa ufasaha	Anataja baadhi ya haki za binadamu	Anaeleza baadhi ya haki za binadamu	Anaeleza haki za binadamu kwa kutoa mifano	Anasaidia wengine kuzifahamu haki za binadamu	
		c) Kueleza matendo yasiyo ya haki anayo fanyiwa mtoto	Matendo yasiyo ya haki anayofanyiwa mtoto yanaelezwa ipasavyo	Anataja matendo machache yasiyo ya haki anayofanyiwa mtoto	Anaeleza baadhi ya matendo yasiyo ya haki anayofanyiwa mtoto	Anatambua matendo yasiyo ya haki anayofanyiwa mtoto kwa kutoa mifano mbalimbali	Anashirikiana na wenzake kupinga matendo yasiyo ya haki anayofanyiwa mtoto	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
6. Kudumisha amani	6.1 Kuchangamana na watu wenye asili tofauti	a) Kutambua asili ya watu waishio Tanzania	Watu wenye asili tofauti waishio Tanzania wanatambuliwa kwa usahihi	Anataja asili ya baadhi ya watu waishio Tanzania	Anaeleza asili ya watu waishio Tanzania	Anatam-bua asili ya watu waishio Tanzania na kutoa mifano	Anashirikiana na wenzake katika kuelewa asili ya watu waishio Tanzania	12
		b) Kufanya kazi pamoja bila kujali tofauti za asili ya mtu	Kazi inafanyika kwa pamoja bila kujali tofauti za asili ya watu kikamilifu	Anafanya kazi kwa pamoja na watu wa asili yake	Anafanya kazi pamoja na baadhi ya watu kujali tofauti za asili yao	Anafanya kazi kwa pamoja bila kujali tofauti za asili ya mtu kikamilifu	Anashauri wenzake kufanya kazi na watu wote bila kujali tofauti za asili ya mtu	
		c) Kutenda matendo yenye kudumisha upendo na amani miongoni mwa watu wa asili tofauti	Matendo yenye kudumisha upendo na amani miongoni mwa watu wa asili tofauti yanatendwa ipasavyo	Anatenda matendo yenye kudumisha upendo na amani kwa watu wa asili yake pekee	Anatenda matendo machache yenye kudumisha upendo na amani miongoni mwa watu wa asili tofauti	Anatenda matendo yenye kudumisha upendo na amani miongoni mwa watu wa asili tofauti	Anashauri wenzake kutgenda matgendo yenye kudumisha upendo na amani miongoni mwa watu wa asili tofauti	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
	6.2 Kuheshimu tofauti za kiutamaduni na mitaza-mo mion-goni mwa watu wa jamii tofauti	a) Kueleza dhana ya utamaduni	Dhana ya utamaduni inaelezwa kwa usahihi	Anataja vitu vichache vinavyounda utamaduni	Anaeleza maana ya utamaduni	Anaeleza dhana ya utamaduni kwa kutoa mifano	Anaelezea wenzake dhana ya utamaduni kwa kutoa mifano ya vitu vinavyounda utamaduni	12
		b) Kuonesha tabia ya kujifunza tamaduni za makabila tofauti	Tabia ya kujifunza tamaduni za makabila tofauti inaoneshwa kikamilifu	Anaonesha tabia ya kujifunza mambo machache kuhusu kabila lake	Anaonesha tabia ya kujifunza tamaduni za kabila lake na makabila mengine machache	Anaonesha tabia ya kujifunza tamaduni za mak-abila tofauti kikamilifu na kuthamini	Anawahamasisha wenzake kujifunza tamaduni za makabila tofauti	
		c) Kukemea mila na desturi potofu	Mila na desturi potofu zinakemewa ipasavyo	Anabaini baadhi ya mila na desturi potofu	Anakemea baadhi ya mila na desturi potofu	Anakemea mila na desturi potofu ipasavyo	Anawaongoza wenzake kukemea mila na desturi potofu kikamilifu	
	6.3 Kujenga urafiki mwema na mataifa mengine	a) Kutofautisha rafiki anayefaa na asiyefaa	Tofauti kati ya rafiki anayefaa na asiyefaa zinabainishwa kwa usahihi	Anaanza kutofautisha rafiki anayefaa na asiyefaa	Anabainisha sifa za rafiki anayefaa na asiyefaa	Anatofautisha rafiki anayefaa na asiyefaa kwa usahihi na kutoa mifano	Anashauri wenzake kuchagua rafiki anayefaa	7
		b) Kutambua nchi rafiki na Tanzania	Nchi rafiki na Tanzania zinatambuliwa kwa usahihi	Anataja nchi chache rafiki na Tanzania	Anataja nchi rafiki na Tanzania na kueleza kwa makosa maeneo ya ushirikiano	Anatambua nchi rafiki na Tanzania na kueleza kwa ufasaha aina ya ushirikiano	Anaeleza umuhimu wa Tanzania kuwa na nchi rafiki	

3.8 Darasa la IV

Jedwali Na. 4: Umahiri utakaojengwa na mwanafunzi Darasa la IV

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi
1. Kuheshimu jamii	1.1 Kujipenda na kuwapenda watu wengine 1.2 Kuipenda na kujivunia shule yake 1.3 Kuipenda Tanzania kwa kuenzi tunu za nchi na asili yake
2. Kuithamini jamii	2.1 Kujijali na kuwajali wengine 2.2 Kutunza mazingira na vilivyomo 2.3 Kujenga uhusiano mzuri na watu wengine katika jamii
3. Kuwa mwajibikaji	3.1 Kulinda rasilimali na maslahi ya nchi 3.2 Kusimamia majukumu yanayomhusu nyumbani na shuleni 3.3 Kutii sheria na kanuni mbalimbali katika kutekeleza majukumu yake ya kila siku 3.4 Kuwa na nidhamu binafsi 3.5 Kushirikiana katika kutekeleza majukumu ya nyumbani na shuleni
4. Kuwa mstahimilivu	4.1 Kuvumilia katika maisha ya kila siku 4.2 Kufikia malengo aliyojiwekea kwa kuwa na mtazamo chanya 4.3 Kujifunza kwa kuchanganua mambo kiyakinifu
5. Kuwa mwadilifu	5.1 Kuaminika katika jamii 5.2 Kutimiza majukumu yake kwa uwazi na ukweli 5.3 Kusimamia haki
6. Kudumisha amani	6.1 Kuchangamana na watu wenye asili tofauti 6.2 Kubaini tofauti za kiutamaduni na mtazamo miongoni mwa watu wa jamii tofauti 6.3 Kujenga urafiki mwema na mataifa mengine

Jedwali Na. 5: Maudhui ya darasa la IV

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
1. Kuheshimu jamii	1.1 Kujipenda na kuwapenda watu wengine	a) Kubainisha vitendo visivyofaa kumtendea mtu yeyote	Vitendo visivyofaa kumtendea mtu yeyote vinabainishwa ipasavyo	Anabainisha vitendo anavyopenda kutendewa	Anabainisha vitendo vichache visivyofaa kumtendea mtu yeyote	Anabainisha vitendo visivyofaa kumtendea mtu yeyote ipasavyo	Anashirikisha wenzake katika kubaini vitendo visivyofaa kuwatendea watu	13
		b) Kutenda shughuli mbalimbali kwa kuzingatia mwongozo anaopewa na walimu, wazazi/walezi	Mwongozo anaopewa na walimu, wazazi/walezi unazingatiwa ipasavyo katika kutenda shughuli mbalimbali	Anatenda shughuli mbalimbali bila kuzingatia mwongozo anaopewa na walimu, wazazi/walezi	Anatenda shughuli mbalimbali kwa kuzingatia mwongozo anaopewa na walimu, wazazi na walezi lakini anashindwa kuzingatia baadhi ya maeneo	Anatenda shughuli mbalimbali ipasavyo kwa kuzingatia mwongozo anaopewa na walimu, wazazi/walezi	Anashauri wenzake juu ya umuhimu wa kutenda shughuli mbalimbali kwa kuzingatia mwongozo anaopewa na walimu, wazazi/walezi.	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		d) Kubaini matendo yanayo jitokeza katika jamii ambayo yanaha tarisha usalama wake	Matendo yanayojitokeza katika jamii ambayo yanahatarisha usalama wake yanabainishwa kwa usahihi	Anabainisha baadhi ya matendo yana yohatarisha usalama wake	Anabaini matendo yanayojitokeza katika jamii ambayo yanahatarisha usalama wake	Anabaini matendo yanayojitokeza katika jamii ambayo yanahatarisha usalama wake na kuyaelezea	Anawasaidia wengine kubaini matendo yanayojitokeza katika jamii ambayo yanahatarisha usalama wao	
	1.2 Kuipenda na kujivunia shule yake	a) Kutambua muundo wa uongozi katika shule yake	Muundo wa uongozi wa shule unatambuliwa kwa usahihi	Anataja viongozi wa shule lakini hatambui muundo wa uongozi wa shule yake	Anatambua sehemu ya muundo wa uongozi wa shule yake	Anatambua muundo wa uongozi katika shule yake na kutaja viongozi husika	Anawasaidia wenzake kutambua muundo wa uongozi wa shule na kuwatambua viongozi husika	9

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	**Utendaji wastani**	**Utendaji mzuri**	**Utendaji mzuri sana**	
		b) Kuzingatia sheria na kanuni za shule yake	Sheria na kanuni za shule zinazingatiwa ipasavyo	Anazingatia baadhi ya sheria na kanuni za shule kwa kushurutishwa	Anazingatia baadhi ya sheria na kanuni za shule kwa hiyari bila shuruti	Anazingatia sheria na kanuni za shule yake	Anahamasisha wenzake kuzingatia sheria na kanuni za shule mara zote	
		c) Kushiriki katika shughuli zenye kuiletea sifa shule yake	Ushiriki wake katika shughuli zenye kuiletea sifa shule yake unafanyika kikamilifu	Anabainisha shughuli zenye kuiletea sifa shule yake	Anashiriki katika shughuli chache zenye kuiletea sifa shule yake	Anashiriki kikamilifu katika shughuli zenye kuiletea sifa shule yake	Anawahimiza wenzake kushiriki katika shughuli zenye kuiletea sifa shule yake	
	1.3 Kuipenda Tanzania kwa kuenzi tunu za nchi na asili yake	a) Kuchora alama za Taifa	Alama za Taifa zinachorwa kwa usahihi kwa kuzingatia mpangilio wake	Anachora alama za Taifa kwa kukosea sana	Anachora alama za Taifa kwa usahihi bila kuzingatia mpangilio wa rangi	Anachora alama za Taifa kwa usahihi kwa kuzingatia mpangilio wa rangi	Anawaelekeza wenzake kuchora alama za Taifa na kueleza umuhimu wake	13

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		b) Kuthamini alama za Taifa	Alama za Taifa zinathaminiwa ipasavyo	Anatambua alama za Taifa lakini anashindwa kuzithamini	Anathamini alama chache tu za Taifa	Anathamini alama za Taifa na kutoa maelezo	Anawaeleza wenzake umuhimu wa kuthamini alama za Taifa	
		c) Kubainisha dhana ya demokrasia	Dhana ya demokrasia inabainishwa kwa usahihi	Anabaini baadhi ya vitu vinavyojenga demokrasia	Anabainisha dhana ya demokrasia	Anabainisha dhana ya demokrasia na kutoa maelezo ya mambo yanayojenga demokrasia	Anawaelimisha wenzake juu ya umuhimu wa demokrasia	
		d) Kutambua muundo wa serikali ya kijiji / mtaa	Muundo wa serikali ya kijiji/mtaa unatambuliwa kwa usahihi	Anatambua viongozi wa serikali ya kijiji/ mtaa	Anatambua ngazi chache za muundo wa serikali ya kijiji/ mtaa	Anatambua muundo wa serikali ya kijiji/ mtaa na kutoa maelezo	Anawasaidia wengine kutambua muundo wa serikali ya kijiji/ mtaa	
2. Kuithamini jamii	2.1 Kujijali na kuwajali wengine	a) Kuepuka tabia hatarishi kwa afya yake, familia na jamii	Tabia hatarishi kwa afya yake, familia na jamii zinaepukwa kama ilivyotarajiwa	Anafahamu tabia ambazo ni hatarishi kwa afya yake, familia na jamii lakini anashindwa kuziepuka	Anaepuka baadhi ya tabia hatarishi kwa afya yake, familia na jamii	Anaepuka tabia hatarishi kwa afya yake, familia na jamii kama ilivyotarajiwa	Anawatahadharisha wenzake kuepuka tabia hatarishi kwa afya zao, familia na jamii	9

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	**Utendaji wastani**	**Utendaji mzuri**	**Utendaji mzuri sana**	
		b) Kutenda matendo ya kujijali	Matendo ya kujijali yanatendwa kikamilifu	Anafahamu dhana na matendo ya kujijali	Anatenda matendo machache ya kujijali	Anatenda matendo ya kujijali na kuyaelezea	Anawashauri wenzake kutenda matendo ya kujijali	
		c) Kutenda vitendo vinavyo onesha kuwajali wanafamilia	Vitendo vinavyo onesha kuwajali wanafamilia vinatendwa kikamilifu	Anatenda vitendo vinavyoonesha kuwajali baadhi ya wanafamilia	Anatenda vitendo vinavyoonesha kuwajali wanafamilia wote	Anatenda vitendo vinavyo onesha kuwajali wanafamilia	Anawahamasisha wenzake kutenda vitendo vinavyoonesha kuwajali wanafamilia wote	
	2.2 Kutunza mazingira na vilivyomo	a) Kubaini tabia na mienendo inayoleta uharibifu wa mazingira katika jamii	Tabia na mienendo inayoleta uharibifu wa mazingira katika jamii inabainishwa kwa usahihi	Anabaini baadhi ya tabia na mienendo inayoleta uharibifu wa mazingira katika jamii	Anabaini tabia na mienendo inayoleta uharibifu wa mazingira katika jamii	Anabaini tabia na mienendo inayoleta uharibifu wa mazingira katika jamii na kuelezea kwa usahihi	Anashirikiana na wenzake kubaini tabia na mienendo inayoleta uharibifu wa mazingira katika jamii	9
		b) Kuelimisha jamii juu ya utunzaji wa mazingira	Jamii inaelimishwa juu ya utunzaji bora wa mazingira ipasavyo	Anafahamu kuhusu utunzaji bora wa mazingira	Anaelimisha jamii juu ya utunzaji wa mazingira kwa kiwango kidogo	Anaelimisha jamii juu ya utunzaji wa mazingira ipasavyo	Anahamasisha wenzake kuelimisha jamii juu ya utunzaji wa mazingira yao	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	**Utendaji wastani**	**Utendaji mzuri**	**Utendaji mzuri sana**	
		c) Kushiriki katika shughuli za usafi wa mazingira katika jamii	Ushiriki katika shughuli za usafi wa mazingira katika jamii unafanyika kikamilifu	Anashiriki katika shughuli za usafi wa mazingira katika jamii kwa kushurutishwa	Anashiriki mara chache kwa hiyari katika shughuli za usafi wa mazingira katika jamii	Anashiriki ipasavyo katika shughuli za usafi wa mazingira katika jamii	Anawahamasisha wenzake kushiriki katika usafi wa mazingira katika jamii	
	2.3 Kujenga uhusiano mzuri na watu wengine katika jamii	a) Kueleza vitendo atakavyofanya ili kujenga urafiki mwema na wenzake	Vitendo atakavyofanya ili kujenga urafiki mwema na wenzake vinaelezwa kwa ufasaha	Anataja vitendo atakavyofanya ili kujenga urafiki mwema na wenzake	Anaeleza vitendo atakavyofanya ili kujenga urafiki mwema na wenzake bila ya mifano	Anaeleza kwa mifano vitendo atakavyofanya ili kujenga urafiki mwema na wenzake	Anawashauri wenzake kufanya vitendo vya kujenga urafiki mwema	6
		b) Kubainisha njia za kujenga uhusiano mwema na wenzake	Njia za kujenga uhusiano mwema na wenzake zinabainishwa kwa usahihi	Anataja njia za kujenga uhusiano mwema na wenzake	Anaeleza baadhi ya njia za kujenga uhusiano mwema na wenzake	Anabainisha njia za kujenga mahusiano mwema na wenzake na kuzifafanua	Anawasaidia wenzake kujenga uhusiano mwema miongoni mwa jamii	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
3. Kuwa mwajibikaji	3.1 Kulinda rasilimali na maslahi ya nchi	a) Kufanya shughuli za kujitolea katika eneo linalo zunguka	Shughuli za kujitolea katika eneo linalowazunguka zinafanyika ipasavyo	Anaonesha utayari wa kufanya shughuli za kujitolea katika familia na shule	Anafanya baadhi ya shughuli za kujitolea katika shule na eneo linalomzunguka	Anafanya shughuli za kujitolea shuleni na eneo linalomzunguka vizuri	Anawahamasisha wenzake kufanya shughuli za kujitolea shuleni na eneo linalowazunguka	8
		b) Kuthamini rasilimali za jamii	Rasilimali za jamii zinathaminiwa ipasavyo	Anathamini rasilimali zake binafsi na za familia pekee	Anathamini baadhi ya rasilimali za jamii	Anathamini na kulinda rasilimali za jamii vizuri	Anathamini rasilimali za jamii na kuzitumia kwa manufaa yake na wengine	
	3.2 Kusimamia majukumu yanayomhusu nyumbani na shuleni	a) Kutimiza wajibu wake katika ngazi ya familia	Wajibu wake katika ngazi ya familia unatimizwa kikamilifu na kwa ufanisi	Anatimiza baadhi wajibu wake katika ngazi ya familia kwa kushurutishwa	Anatimiza wajibu wake katika ngazi ya familia kwa hiyari bila ufanisi	Anatimiza wajibu wake katika ngazi ya familia na kikamilifu	Anawahimiza wenzake kutimiza wajibu wao katika ngazi ya familia	9
		b) Kudumisha uhusiano bora katika familia	Matendo yanayodumisha uhusiano bora katika familia yanafanywa ipasavyo	Anatambua matendo ya kudumisha uhusiano bora katika familia	Anafanya baadhi ya matendo ya kudumisha uhusiano bora katika familia	Anafanya matendo ya kudumisha uhusianobora katika familia vizuri	Anawashauri wenzake kudumisha uhusiano bora katika familia zao	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		c) Kutambua mamlaka waliyonayo viongozi wa shule	Mamlaka waliyonayo viongozi wa shule yanabainishwa kwa usahihi	Anabaini viongozi wa shule lakini anashindwa kutambua mamlaka waliyonayo	Anatambua mamlaka waliyonayo baadhi ya viongozi wa shule	Anatambua mamlaka waliyonayo viongozi wote wa shule	Anawaongoza wenzake kutambua mamlaka waliyonayo viongozi wa shule	
	3.3 Kutii sheria na kanuni katika kutekeleza majukumu yake kila siku	a) Kutambua kanuni zinazotumika katika mazingira anamoishi	Kanuni zinazotumika katika mazingira anamoishi zinatambuliwa kikamilifu	Anataja kanuni chache zinazotumika katika mazingira anamoishi	Anaeleza kanuni zinazotumika katika mazingira anamoishi bila ufafanuzi	Anaeleza kanuni zinazotumika katika mazingira anamoishi na kutoa mifano	Anazitekeleza kanuni katika mazingira anamoishi	9
		b) Kueleza vitendo vinavyo ashiria ukiukwaji wa kanuni katika mazingira anamoishi	Vitendo vinavyoashiria ukiukaji wa kanuni vinaelezwa kwa ufasaha	Anataja baadhi vitendo vinavyoashiria ukiukwaji wa kanuni katika mazingira anamoishi	Anaeleza vitendo vinavyoashiria ukiukwaji wa kanuni katika mazingira anam-oishi	Anaeleza vitendo vinavyoashiria ukiukwaji wa kanuni kwa ufasaha	Anakemea vitendo vinavyoashiria ukiukwaji wa ka-nuni	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		c) Kusimamia utekelezaji wa kanuni za shule	Utekelezaji wa kanuni za shule unasimamiwa ipasavyo	Anazingatia bila kusimamia utekelezaji wa kanuni za shule	Anasimamia utekelezaji wa baadhi ya kanuni za shule	Anasimamia utekelezaji wa kanuni za shule ipasavyo	Anashirikiana na wenzake kusimamia utekelezaji wa kanuni za shule	
	3.4 Kuwa na nidhamu binafsi	a) Kudadisi mambo mbalimbali	Vitendo vya kudadisi mambo mbalimbali vinafanyika kikamilifu	Anadadisi mambo machache asiyoyafahamu	Anadadisi mambo mengi asiyoyafahamu na anayoyafahamu	Anadadisi mambo mbalimbali kwa kufuata hatua stahiki	Anaweza kudadisi mambo mbalimbali ili kupata ufumbuzi na anajaribu kujenga hoja zenye manufaa	13
		b) Kujiwekea malengo kwa kila jambo analotaka kutenda	Malengo ya kila jambo analotaka kutenda yanawekwa kwa usahihi	Anatenda mambo bila malengo	Anajiwekea malengo kwa baadhi ya mambo anayotaka kutenda	Anajiwekea malengo katika kila jambo analotaka kutenda na kuyatelekeza	Anawashauri wenzake kujiwekea malengo katika mambo wanayotenda	
		c) Kutatua matatizo kwa kutumia uwezo wake kabla ya kuomba msaada	Matatizo yanatatuliwa kikamilifu kwa kutumia uwezo binafsi kabla ya kuomba msaada	Anaonesha uwezo wa kufanya maamuzi yake binafsi katika kutatua matatizo	Anawajibika katika kutatua matatizo yaliyopo ndani ya uwezo wake tu	Anawajibika katika kutatua matatizo kabla ya kuomba msaada	Anasaidia wengine kutatua matatizo yao kwa kufanya uchambuzi wa kina	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		d) Kupokea ushauri kutoka kwa watu wengine	Ushauri kutoka kwa watu wengine unapokelewa ipasavyo	Anapokea ushauri kutoka kwa mzazi na mwalimu pekee	Anapokea ushauri kutoka kwa watu wengine anaowafahamu tu	Anapokea ushauri kutoka kwa watu wengine na kuchukua tahadhari	Anapokea ushauri na kutekeleza ushauri wenye manufaa kwake na kwa jamii yake	
	3.5 Kushirikiana katika kutekeleza majukumu ya nyumbani na shuleni	a) Kushirikiana na wenzake shuleni	Ushirikiano na wenzake shuleni unafanyika kikamilifu	Anaonesha ushirikiano na wenzake shuleni kwa kiwango kidogo	Anashirikiana na wenzake shuleni kwa kiwango cha kuridhisha	Anashirikiana na wenzake shuleni kwa manufaa ya wote	Anashirikiana na wenzake shuleni na kutoa msaada wakati wote inapobidi	13
		b) Kutambua athari za kutoshiri kiana na wenzake shuleni	Athari za kutoshirikiana na wenzake shuleni zinatambulika ipasavyo	Anataja athari chache za kutoshiriki-ana na wenzake shuleni	Anataja na kueleza athari chache za kutoshirikiana na wenzake shuleni	Anatambua athari za kutoshirikiana na wenzake shuleni na kutoa mifano	Anaelimisha wenzake kutambua athari za kutoshirikiana shuleni	
		c) Kuwa tayari kupokea mawazo mapya kutoka kwa watu wengine	Mawazo mapya kutoka kwa watu wengine yanapokelewa kikamilifu	Anaonesha utayari wa kupokea mawazo mapya kutoka kwa watu anao wafahamu kwa karibu	Anaonesha utayari wa kupokea mawazo mapya kutoka kwa watu wengine	Anaonesha utayari wa kupokea mawazo mapya kutoka kwa watu wengine na kuyafanyia kazi kwa kadiri inavyofaa	Ana utayari wa kupokea mawazo mapya kutoka kwa watu wengine na kuyapa kipaumbele kulingana na umuhimu wake	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		d) Kutumia vipaji na uwezo wake kubuni shughuli zenye kuleta maendeleo ya shule yake	Shughuli zenye kuleta maendeleo ya shule yake zinabuniwa kwa kutumia vipaji na uwezo wake ipasavyo	Anatambua namna ya kutumia vipaji na uwezo wake kubuni shughuli zenye kuleta maendeleo ya shule yake	Anatumia vipaji na uwezo wake kubuni shughuli chache zenye kuleta maendeleo ya shule yake	Anatumia vipaji na uwezo wake ipasavyo kubuni shughuli zenye kuleta maendeleo ya shule yake	Anahamasisha wenzake kutumia vipaji na uwezo walio nao kubuni shughuli zenye kuleta maendeleo ya shule yao	
4. Kuwa mstahimi livu	4.1 Kuvumilia katika maisha ya kila siku	*a)* Kutenda matendo yenye fikra chanya kuhusu changamoto anazokutana nazo	Matendo yenye fikra chanya kuhusu changamoto anazokutana nazo yanatendwa ipasavyo	Anatenda baadhi ya matendo yasiyo na fikra chanya kuhusu changamoto anazokutana nazo	Anatenda baadhi ya matendo yenye fikra chanya kuhusu changamoto anazokutana nazo	Anatenda matendo yenye fikra chanya kuhusu changamoto anazoku tananazo	Anawashauri wengine kutenda matendo yenye fikra chanya wanapokutana na changamoto mbalimbali	13
		b) Kutatua changamoto zinazo mkabili katika kujifunza kwa kutumia njia mbalimbali	Changamoto zinazomkabili katika kujifunza kwa kutumia njia mbalim-bali zinatatu-liwa	Anatambua changamoto zinazomkabili katika kujifunza	Anatatua baadhi ya changamoto zinazomkabili katika kujifunza kwa kutumia njia mbalimbali	Anatatua changamoto zinazomkabili katika kujifunza kwa kutumia njia endelevu	Anatatua changamoto zake na za wenzake katika kujifunza kwa kutumia njia mbalimbali endelevu	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	**Utendaji wastani**	**Utendaji mzuri**	**Utendaji mzuri sana**	
		c) Kubaini mfumo wa maisha unaokubalika na unao endana na mabadiliko	Mfumo wa maisha unaokubalika na unaoendana na mabadiliko unabainishwa ipasavyo	Anabaini mabadiliko katika mfumo wa maisha	Anabaini mfumo wa maisha unaoendana na mabadiliko kwa kiwango kidogo	Anabaini ipasavyo mfumo wa maisha unaokubalika na unaoendana na mabadiliko	Anashauri wenzake kuishi kwa kuzingatia mfumo wa maisha unaokubalika	
		d) Kuheshimu itikadi na imani tofauti za watu	Itikadi na imani tofauti za watu zinaheshimiwa ipasavyo	Anaheshimu itikadi na imani zake pekee	Anaheshimu itikadi na imani zake na za wengine kwa kiasi kidogo	Anaheshimu itikadi na imani tofauti za watu	Anawashauri wenzake kuheshimu itikadi na imani tofauti za watu	
	4.2 Kufikia malengo aliyojiwekea kwa kuwa na mtazamo chanya	a) Kuonesha tabia zinazo bainisha hisia na mtazamo chanya katika kutekeleza majukumu ya kila siku	Tabia zinazobainisha hisia na mitazamo chanya katika kutekeleza majukumu ya kila siku zinaonyeshwa ipasavyo	Anaonesha tabia zinazobainisha hisia na mtazamo chanya katika kutekeleza majukumu ya kila siku kwa kiwango duni	Anaonesha tabia zinazobainisha hisia na mtazamo chanya katika kutekeleza majukumu ya kila siku kwa kiwango kinachoridhisha	Anaonesha tabia zinazobainisha hisia na mtazamo chanya katika kutekeleza majukumu ya kila siku ipasavyo	Anawashauri wengine kuonesha tabia zinazobainisha hisia na mtazamo chanya katika kutekeleza majukumu yao ya kila siku	**9**
		b) Kuonesha tabia ya kujifunza katika vikundi	Tabia ya kujifunza katika vikundi inaonyeshwa ipasavyo	Anaonesha tabia ya kujifunza peke yake	Anaonesha tabia ya kujifunza katika vikundi kwa kiwango kidogo	Anaonesha tabia ya kujifunza katika vikundi ipas-avyo na kusaidia wenzake	Anawaongoza wenzake kujifunza katika vikundi na kusaidiana	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	**Utendaji wastani**	**Utendaji mzuri**	**Utendaji mzuri sana**	
		c) Kuonesha fikra za kujitegemea katika kutenda matendo mbalimbali	Fikra za kujitegemea katika kutenda matendo mbalimbali zinaoneshwa kikamilifu	Anaanza kuweka fikra za kujitegemea katika kutenda matendo mbalimbali	Anaonesha fikra za kujitegemea katika maisha kwa kiwango kinachoridhisha	Anaonesha fikra za kujitegemea katika kutenda matendo mbalimbali	Anawasaidia wengine kujenga fikra za kujitegemea katika utendaji wao	
	4.3 Kujifunza kwa kuchanganua mambo kiyakinifu	a) Kutafuta taarifa kutoka vyanzo tofauti	Taarifa kutoka vyanzo tofauti zinatafutwa kikamilifu	Anatafuta taarifa kutoka chanzo kimoja	Anatafuta taarifa kutoka vyanzo vichache	Anatafuta taarifa kutoka vyanzo tofauti	Anazifanyia uchanganuzi taarifa kutoka vyanzo tofauti	9
		b) Kuchunguza vitu vilivyomo kwenye mazingira na kuvihusisha na uhalisia wa maisha ya kila siku	Vitu vilivyomo katika mazingira vinachunguzwa na kuhusishwa na uhalisia wa maisha ya kila siku ipasavyo	Anachunguza vitu vilivyomo kwenye mazingira lakini anashindwa kuvihusisha na uhalisia wa maisha ya kila siku	Anachunguza vitu vichache tu vilivyomo kwenye mazingira na kuvihusisha na uhalisia wa maisha ya kila siku	Anachunguza vitu vilivyomo kwenye mazingira na kuvihusisha na uhalisia wa maisha ya kila siku ipasavyo	Anashirikiana na wenzake kuchunguza vitu vilivyomo kwenye mazingira na kuwasaidia kuvihusisha na uhalisia wa maisha ya kila siku	
		c) Kujifunza kutokana na makosa ya wengine	Tabia ya kujifunza kutokana na makosa ya wengine inaoneshwa kikamilifu	Anaanza kujifunza kutokana na makosa ya wengine	Anajifunza kutokana na makosa ya wengine	Anajifunza kutokana na makosa ya wengine na kuyatendea kazi	Anajifunza kutokana na makosa ya wengine na kuwasaidia wenzake kujifunza	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
5. Kwa mwadilifu	5.1 Kuaminika katika jamii	a) Kukemea matendo ya usaliti	Matendo ya usaliti yanakemewa ipasavyo	Anabaini matendo ya usaliti lakini anashindwa kuyakemea	Anakemea matendo machache tu ya usaliti katika jamii	Anakemea matendo ya usaliti katika jamii ipasavyo	Anawahamasisha wenzake kukemea matendo ya usaliti katika jamii	6
		b) Kutenda matendo yanayo onesha uwazi na ukweli katika maisha	Matendo yanayoonesha uwazi na ukweli katika maisha yanatendwa kikamilifu	Anaanza kutenda baadhi ya matendo yasiyo onesha uwazi na ukweli katika maisha	Anatenda baadhi ya matendo yanayoonesha uwazi na ukweli katika maisha	Anatenda matendo yanayo onesha uwazi na ukweli katika maisha kikamilifu	Anawashauri wengine kutenda matendo yanayoonesha uwazi na ukweli katika maisha	
	5.2 Kutimiza majukumu yake kwa ukweli na uwazi	a) Kufichua uovu unao tendeka katika jamii	Uovu unaotendeka katika jamii unafichuliwa ipasavyo	Anatambua uovu unaotendeka katika jamii bila kufanya jitihada za kufichua	Anafichua uovu unaotendeka katika jamii mara chache	Anafichua uovu unaotendeka katika jamii ipasavyo	Anahamasisha wenzake kufichua uovu uliopo katika jamii	6
		b) Kueleza dhana ya unafiki	Dhana ya unafiki inaelezwa kwa ufasaha	Anataja sifa chache za mtu mnafiki	Anaeleza dhana ya unafiki bila ufasaha	Anaeleza dhana ya unafiki kwa ufasaha	Anawasaidia wengine kutambua dhana ya unafiki	
	5.3 Kusima-mia haki	a) Kueleza dhana ya haki na wajibu	Dhana ya haki na wajibu inaelezwa kwa ufasaha	Anataja matendo yanayoonesha haki na wajibu	Anaeleza dhana ya haki na wajibu bila kutoa mifano	Anaeleza dhana ya haki na wajibu kwa kutoa mifano	Anawaeleza wengine umuhimu wa kuzingatia haki na wajibu kwa maendeleo ya taifa	9

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		b) Kuainisha haki za makundi mbalimbali	Haki za makundi mbalimbali zinaainishwa kwa usahihi	Anataja haki za makundi machache	Anaeleza haki za makundi machache	Anaainisha haki za makundi mbalimbali kwa mifano	Anaelimisha jamii kutambua haki za makundi mbalimbali	
		c) Kubainisha vyombo vinavyo simamia haki za binadamu Tanzania	Vyombo vinavyo simamia haki za binadamu vinabainishwa kama ilivyotarajiwa	Anataja vyombo vinavyosimamia haki za binadamu Tanzania	Anabainisha baadhi ya vyombo vinavyo simamia haki za binadamu Tanzania	Anabainisha vyombo vinavyo simamia haki za binadamu Tanzania kama ilivyotarajiwa	Anawasaidia wengine kubainisha vyombo vinavyosimamia haki za binadamu nchini	
6. Kudumisha amani	6.1 Kuchangamana na watu wenye asili tofauti	a) Kubaini asili ya makabila mbalimbali ya Tanzania	Asili ya makabila ya Tanzania inabainishwa kwa usahihi	Anabaini asili ya kabila lake	Anabaini asili ya baadhi ya makabila yanayopatikana Tanzania	Anabaini asili za makabila mbalimbali yanayopatikana Tanzania kwa usahihi	Anawasaidia wengine kubaini asili za makabila yanayopatikana Tanzania	6
		b) Kutambua watu wenye asili tofauti waishio katika jamii	Aina za watu wenye asili tofauti waishio katika jamii zinatambuliwa kikamilifu	Anajaribu kubaini watu wenye asili tofauti waishio katika mazingira yanayo mzunguka	Anabaini watu wachache tu wenye asili tofauti waishio katika jamii na kueleza asili yao	Anatambua na kuwaeleza watu wenye asili tofauti waishio katika jamii yake	Anatambua na kuwaelezea wengine watu wenye asili tofauti waishio katika jamii yake	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
	6.2 Kuheshimu tofauti za kiutamaduni na mitazamo miongoni mwa watu wa jamii tofauti	a) Kueleza zana mbalimbali za utamaduni wa Tanzania	Zana mbalimbali za utamaduni wa Tanzania zinaelezwa kwa usahihi	Anataja baadhi ya zana za utamaduni wa Tanzania	Anaeleza zana chache za utamaduni wa Tanzania	Anaeleza zana mbalimbali za utamaduni wa Tanzania	Anaweza kueleza kwa wengine zana mbalimbali za utamaduni wa Tanzania	13
		b) Kueleza umuhimu wa utamaduni wa taifa	Umuhimu wa utamaduni wa taifa unaelezwa kwa usahihi	Anabaini mambo yanayojenga utamaduni wa taifa	Anaeleza umuhimu wa utamaduni wa taifa bila ya kutoa mifano	Anaeleza umuhimu wa utamaduni wa taifa kwa kutoa mifano	Anaweza kueleza wengine kuhusu umuhimu wa utamaduni wa taifa na kutoa mifano	
		c) Kujielimisha kuhusu tamaduni mbalimbali	Elimu kuhusu utamaduni mbalimbali inatolewa ipasavyo	Anajielimisha kuhusu tamaduni wake pekee	Anajielimisha kuhusu tamaduni chache	Anajielimisha kuhusu tamaduni mbalimbali	Anawaelimisha wengine kuhusu tamaduni mbalimbali	
		d) Kuheshimu tamaduni za watu wengine	Tamaduni za watu wengine zinaheshimiwa ipasavyo	Anaanza kuheshimu tamaduni za watu wengine	Anaheshimu baadhi ya tamaduni za watu wengine	Anaheshimu tamaduni za watu wengine kwa kuonesha vitendo	Anaelimisha wengine kuhusu kuheshimu tamaduni za wenzao	
	6.3 Kujenga urafiki mwema na mataifa mengine	a) Kubaini njia za kuboresha mahusiano na mataifa mengine	Njia za kuboresha mahusiano na mataifa mengine zinabainishwa ipasavyo	Anabaini njia za kuboresha mahusiano na mataifa mengine kwa kukosea	Anabaini njia chache za kuboresha mahusiano na mataifa mengine	Anabaini njia za kuboresha mahusiano na mataifa mengine kwa kutoa mifano	Anawasaidia wengine kubaini njia za kuboresha mahusiano na mataifa mengine na kutoa mifano	13

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		b) Kutambua matendo yanayo onesha ukarimu kwa watu wa mataifa mengine	Matendo yanayoonesha ukarimu kwa watu wa mataifa mengine yanatambuliwa kwa usahihi	Anataja matendo machache yanayoonesha ukarimu kwa watu wa mataifa mengine	Anaeleza baadhi ya matendo yanayoonesha ukarimu kwa watu wa mataifa mengine	Anatambua matendo yanayoonesha ukarimu kwa watu wa mataifa mengine kwa usahihi	Anawasaidia wengine kutambua matendo yanayoonesha ukarimu kwa watu wa mataifa mengine	
		c) Kubaini misingi ya urafiki mwema baina ya Tanzania na mataifa mengine	Misingi ya urafiki mwema baina ya Tanzania na mataifa mengine inabainishwa kwa usahihi	Anabaini mataifa rafiki na Tanzania	Anabaini misingi michache ya urafiki mwema baina ya Tanzania na mataifa mengine	Anabaini misingi ya urafiki mwema baina ya Tanzania na mataifa mengine kwa usahihi	Anashirikiana na wengine kubaini misingi ya urafiki mwema baina ya Tanzania na mataifa mengine	
		d) Kueleza dhana ya utandawazi	Dhana ya utandawazi inaelezwa kwa usahihi	Anataja mambo yanayohusu utandawazi	Anaeleza dhana ya utandawazi kwa kukosea	Anaeleza dhana ya utandawazi kwa kugusa mambo makuu	Anawasaidia wengine kuelewa dhana ya utandawazi kwa mifano	

3.9 Darasa la V

Jedwali Na. 6: Umahiri utakaojengwa na mwanafunzi darasa la V

Umahiri Mkuu	**Umahiri Mahususi**
1. Kuheshimu jamii	1.1 Kujipenda na kuwapenda watu wengine 1.2 Kuipenda na kujivunia shule yake 1.3 Kuipenda Tanzania kwa kuenzi tunu za nchi na asili yake
2. Kuithamini jamii	2.1 Kujijali na kuwajali wengine 2.2 Kutunza mazingira na vilivyomo 2.3 Kujenga uhusiano mzuri na watu wengine katika jamii
3. Kuwa mwajibikaji	3.1 Kulinda rasilimali na maslahi ya nchi 3.2 Kusimamia majukumu yanayomhusu nyumbani na shuleni 3.3 Kutii sheria na kanuni mbalimbali katika kutekeleza majukumu yake ya kila siku 3.4 Kuwa na nidhamu binafsi 3.5 Kushirikiana katika kutekeleza majukumu ya nyumbani na shuleni
4. Kuwa mstahimilivu	4.1 Kuunda kanuni za kufikia malengo katika maisha ya kila siku 4.2 Kufikia malengo aliyojiwekea kwa kuwa na mtazamo chanya 4.3 Kujifunza kwa kuchanganua mambo kiyakinifu
5. Kuwa mwadilifu	5.1 Kuaminika katika jamii 5.2 Kutimiza majukumu yake kwa uwazi na ukweli 5.3 Kusimamia haki
6. Kudumisha amani	6.1 Kuchangamana na watu wenye asili tofauti 6.2 Kubaini tofauti za kiutamaduni na mtazamo miongoni mwa watu wa jamii tofauti 6.3 Kujenga urafiki mwema na mataifa mengine

Jedwali Na. 7: Maudhui ya darasa la V

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
1. Kuheshimu jamii	1.1 Kujipenda na kuwapenda watu wengine	a) Kutenda matendo yenye kuonesha upendo kwa watu wenye mahitaji maalumu	Matendo yenye kuonesha upendo kwa watu wote wenye mahitaji maalumu yanatendwa ipasavyo	Anatenda matendo yenye kuonesha upendo kwa watu wenye mahitaji maalumu anaowafahamu pekee	Anatenda matendo yenye kuonesha upendo kwa watu wenye mahitaji maalumu waliopo katika eneo analoishi	Anatenda matendo yenye kuonesha upendo kwa watu wote wenye mahitaji maalumu	Anashauri wenzake kuonesha upendo kwa watu wote wenye mahitaji maalumu	9
		b) Kutenda matendo yenye kuheshimu jinsi	Matendo yenye kuheshimu jinsi yanatendwa kikamilifu	Anajaribu kuonesha matendo yanayozingatia jinsi	Anatenda baadhi ya matendo yenye kuheshimu jinsi	Anatenda matendo yenye kuheshimu jinsi	Anakemea matendo yenye kudhalilisha jinsi ya mtu	
		c) Kuvaa mavazi yenye staha katika muktadha mbalimbali	Mavazi yenye staha yanavaliwa kama inavyo kusudiwa katika muktadha mbalimbali	Anavaa mavazi yenye staha akiwa shuleni/ nyumbani pekee	Anavaa mavazi yenye staha katika baadhi ya matukio	Anavaa mavazi yenye staha katika muktadha mbalimbali	Anawashauri wenzake kuvaa mavazi yenye staha katika muktadha mbalimbali	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
	1.2 Kupenda na kujivunia mambo mazuri ya shule yote	a) Kufafanua mambo mazuri yanayo tambulisha shule yake	Mambo mazuri yanayo itambulisha shule yake yanaelezwa kwa usahihi	Anataja mambo mazuri yanayo itambulisha shule yake	Anaeleza baadhi ya mambo mazuri yanayoitambulisha shule yake	Anafafanua mambo mazuri yanayo itambulisha shule yake kwa hisia	Anashauri wenzake kutenda mambo yanayofaa katika shule zao	9
		b) Kuchora nembo ya shule yake	Uchoraji wa nembo ya shule yake unazingatia mpangilio wa alama na rangi	Anachora nembo ya shule yake bila kuweka baadhi ya alama na rangi	Anachora nembo ya shule yake bila ya kuzingatia mpangilio wa alama na rangi	Anachora nembo ya shule yake kwa kuzingatia mpangilio wa alama na rangi	Anatafsiri alama zilizopo kwenye nembo ya shule yake	
		c) Kufanya shughuli za kujitolea shuleni	Shughuli za kujitolea shuleni zinafanywa kwa weledi	Anafanya baadhi ya shughuli za kujitolea shuleni kwa kushurutishwa	Anafanya baadhi ya shughuli za kujitolea shuleni bila shuruti	Anafanya shughuli za kujitolea shuleni kwa kujiamini	Anahamasisha wenzake kujitolea kufanya shughuli shuleni	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
	1.3 Kuipenda Tanzania kwa kuenzi tunu mbalimbali za nchi	a) Kufafanua mila na desturi za Kitanzania	Mila na desturi za Kitanzania zinafafanuliwa kwa ufasaha	Anataja mila na desturi za Kitanzania	Anaeleza mila na desturi za Kitanzania anazozifahamu	Anafafanua mila na desturi za Kitanzania kwa mifano	Anawasaidia wenzake kuelewa mila na desturi za Kitanzania	15
		b) Kutenda matendo yanayo dumisha utamaduni wa Taifa	Matendo yanayodumisha utamaduni wa Taifa yanatendwa kikamilifu	Anatambua matendo yanayodumisha utamaduni wa Taifa lakini anashindwa kuenzi	Anatenda matendo machache yanayodumisha utamaduni wa Taifa	Anatenda matendo yanayodumisha utamaduni wa Taifa kwa uzalendo wa hali ya juu	Anawaongoza wenzake kutenda matendo yanayodumisha utamaduni wa Taifa	
		c) Kufafanua matumizi ya alama za Taifa	Matumizi ya alama za Taifa yana fafanuliwa kwa usahihi	Anataja baadhi ya matumizi ya alama za Taifa	Anaeleza matumizi ya alama za Taifa bila ya ufafanuzi	Anafafanua matumizi ya alama za Taifa kwa mifano	Anawaeleza wenzake matumizi ya alama za Taifa	
		d) Kushiriki katika siku kuu za Kitaifa	Ushiriki wake katika siku kuu za Kitaifa unafanyika kikamilifu	Anashiriki siku kuu za Kitaifa kwa kushinikizwa	Anashiriki katika baadhi ya siku kuu za Kitaifa	Anashiriki siku kuu za Kitaifa kwa hamasa ya hali ya juu	Anahamasisha wenzake kushiriki katika siku kuu za Kitaifa	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		e) Kufafanua muundo wa serikali ya Kata, Wilaya na Mkoa	Muundo wa serikali ya Kata, Wilaya na Mkoa unafafanuliwa kwa usahihi	Anataja muundo wa serikali ya Kata/ Wilaya/Mkoa	Anaeleza muundo wa serikali ya Kata, Wilaya na Mkoa	Anafafanua muundo wa serikali ya Kata, Wilaya na Mkoa kwa mifano	Anawasaidia wenzake kuelewa muundo wa serikali ya Kata, Wilaya na Mkoa	
2. Kuithamini jamii	2.1 Kujijali na kuwajali wengine	a) Kutambua matendo ya kikatili yanayofanywa ndani ya familia	Matendo ya kikatili yanayofanywa ndani ya familia yanatambuliwa ipasavyo	Anataja matendo ya kikatili yanayofanywa ndani ya familia	Anaeleza baadhi ya matendo ya kikatili yanayofanywa ndani ya familia	Anaeleza matendo ya kikatili yanayofanywa ndani ya familia kwa mifano	Anawasaidia wenzake kutambua matendo ya kikatili yanayofanywa ndani ya familia	6
		b) Kukemea matendo maovu yanayofanywa dhidi ya watoto	Matendo maovu yanayofanywa dhidi ya watoto yamekewa ipasavyo	Anabaini matendo maovu dhidi ya watoto lakini anashindwa kukemea	Anakemea matendo maovu yanayofanywa dhidi ya watoto kwa kiwango kidogo	Anakemea matendo maovu yanayofanywa dhidi ya watoto na kuchukua hatua	Anaelimisha jamii kuepuka matendo maovu yanayofanywa dhidi ya watoto	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
	2.2 Kutunza mazingira na vilivyomo	a) Kutathmini hali ya uharibifu wa mazingira katika eneo analoishi / shuleni	Tathmini ya uharibifu wa mazingira inafanyika kikamilifu	Anabaini aina chache za uharibifu wa mazingira katika eneo anamoishi /shuleni	Anaeleza jinsi uharibifu wa mazingira unavyotokea katika eneo anamoishi / shuleni	Anatathmini hali ya uharibifu wa mazingira katika eneo analoishi/ shuleni	Anaelimisha wenzake juu ya athari zitokanazo na uharibifu wa mazingira	6
		b) Kuelimisha jamii juu ya athari zitokanazo na uharibifu wa mazingira	Jamii inaelimishwa juu ya athari zitokanazo na uharibifu wa mazingira ipasavyo	Anatambua umuhimu wa kuelimisha wengine athari za uharibifu wa mazingira	Anaelimisha watu wanao mzunguka kwa kiwango kidogo juu ya athari zitokanazo na uharibifu wa mazingira	Anaelimisha watu wanao mzunguka juu ya athari zitokanazo na uharibifu wa mazingira na kuchukuwa hatua	Anaelimisha watu wanao-mzunguka na kukemea matendo ya uharibifu wa mazingira	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
	2.3 Kujenga uhusiano mzuri na watu wengine katika jamii	a) Kueleza namna bora ya kukuza uhusiano na watu wengine	Namna bora ya kukuza uhusiano na watu wengine inaelezwa kwa ufasaha	Anabaini njia chache zenye kukuza uhusiano na watu wengine	Anaeleza namna ya kukuza uhusiano na watu wengine kwa kukosea	Anaeleza namna bora ya kukuza uhusiano na watu wengine kwa mifano harisi	Anawaeleza wengine ku-tambua namna bora ya kukuza uhusiano na watu wengine	6
		b) Kushiriki katika kutatua shida na matatizo yanayo wakabili watu wanao mzunguka	Ushiriki wake katika kutatua shida na matatizo yanayo wakabili watu wana-omzunguka unafanyika kikamilifu	Anatambua umuhimu katika kutatua shida na matatizo yanayowakabili watu wanao mzunguka	Anashiriki kwa kiwango kidogo katika kutatua shida na matatizo yanayowakabili watu wanao mzunguka	Anashiriki kikamilifu katika kutatua shida na matatizo yanayowakabili watu wanao mzunguka	Anashiriki na kuhamasisha wengine kushiriki katika kutatua shida na matatizo yanayowakabili watu wanao mzunguka	
3. Kuwa mwajibikaji	3.1 Kulinda rasilimali na maslahi ya nchi	a) Kufafanua nji a za kutunza na kuhifadhi rasilimali kuu za Taifa	Njia za kutunza na kuhifadhi rasilimali kuu za Taifa zinafafanuliwa kwa usahihi	Anabaini njia chache za kutunza na kuhifadhi rasilimali kuu za Taifa	Anaeleza njia za kutunza na kuhifadhi rasilimali kuu za Taifa kwa makosa machache bila ya kutoa mifano	Anafafanua njia za kutunza na kuhifadhi rasilimali kuu za Taifa	Anafafanua na kuwaelekeza wengine njia za kutunza na kuhifadhi rasilimali kuu za Taifa	9

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		b) Kutathmini matumizi ya rasilimali za Taifa	Tathmini ya matumizi ya rasilimali za Taifa inafanyika ipasavyo	Anabaini baadhi ya matumizi ya rasilimali za Taifa	Anaeleza matumizi mazuri ya rasilimali za Taifa na anajaribu kidogo kueleza matumizi mabaya ya rasilimali za Taifa	Anatathmini matumizi ya rasilimali za Taifa kwa kutoa mifano	Anatathmini matumizi ya rasilimali za Taifa na kukemea matumizi mabaya ya rasilimali hizo.	
		c) Kukemea matumizi mabaya ya mali ya umma	Matumizi mabaya ya mali ya umma yanakemewa ipasavyo	Anabaini umuhimu wa kukemea vitendo vinavyoashiria matumizi mabaya ya katika eneo lake	Anakemea matumizi mabaya ya mali ya umma katika eneo lake kwa kiwango kidogo	Anakemea matumizi mabaya ya mali ya umma na kuchukua hatua	Anawahamasisha wenzake kukemea matumizi mabaya ya mali ya umma	
	3.2 Kusimamia majukumu yanayomhusu ya nyumbani na shuleni	a) Kuonesha tabia ya utayari wa kupokea ushauri wa watu wengine katika kutekeleza shughuli mbalimbali	Tabia ya utayari wa kupokea ushauri wa watu wengine katika kutekeleza shughuli mbalimbali inaoneshwa ipasavyo	Anaonesha tabia ya kutokuwa tayari kupokea ushauri wa watu wengine katika kutekeleza shughuli mbalimbali	Anaonesha tabia ya utayari wa kupokea ushauri wa watu wengine katika kutekeleza shughuli mbalimbali	Anaonesha tabia ya utayari wa kupokea ushauri wa watu wengine katika kutekeleza shughuli mbalimbali kwa kujiamini	Anawashauri wenzake kuwa na utayari wa kupokea ushauri wa watu wengine katika kutekeleza shughuli zao	9

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		b) Kueleza umuhimu wa kuwa na uongozi na utawala bora katika ngazi ya shule	Umuhimu wa kuwa na uongozi na utawala bora katika shule unaelezwa kwa ufasaha	Anataja faida chache sana za kuwa na uongozi na utawala bora katika shule	Anaeleza kwa makosa machache umuhimu wa kuwa na uongozi na utawala bora katika shule	Anaeleza umuhimu wa kuwa na uongozi na utawala bora katika ngazi ya shule kwa mifano	Anawasaidia wenzake kuelewa umuhimu wa kuwa na uongozi na utawala bora katika ngazi ya shule	
		c) Kushiriki katika kuimarisha utawala bora katika ngazi ya shule	Ushiriki katika kuimarisha utawala bora katika ngazi ya shule unafanyika kikamilifu	Anauliza maswali yanayohusu utawala bora katika ngazi ya shule	Anashiriki kwa kiwango kidogo katika kuimarisha utawala bora katika ngazi ya shule	Anashiriki kikamilifu katika kuimarisha utawala bora katika ngazi ya shule	Anahamasisha wenzake kushiriki katika kuimarisha utawala bora katika ngazi ya shule	
	3.3 Kutii sheria na kanuni katika kutekeleza majukumu yake ya kila siku	a) Kueleza umuhimu wa kufuata sheria zilizowekwa	Umuhimu wa kufuata sheria zilizowekwa unaelezwa kwa ufasaha	Anabainisha umuhimu wa kufuata sheria zilizowekwa	Anaeleza umuhimu wa kufuata sheria zilizowekwa	Anaeleza umuhimu wa kufuata sheria zilizowekwa kwa mifano	Anashauri wenzake kufuata sheria zilizowekwa	6
		b) Kutekeleza majukumu yake kwa kuzingatia sheria na kanuni zilizopo katika mazingira yake	Utekelezaji wa majukumu yake unafanyika kikamilifu kwa kuzingatia sheria na kanuni zilizopo katika mazingira yake	Anajaribu kutekeleza majukumu yake bila ya kuzingatia sheria na kanuni zilizopo katika mazingira yake	Anatekeleza baadhi ya majukumu yake kwa kuzingatia sheria na kanuni zilizopo katika mazingira yake	Anatekeleza majukumu yake yote kwa kuzingatia sheria na kanuni zilizopo katika mazingira yake	Anashauri wenzake kutekeleza majukumu yao kwa kuzingatia sheria na kanuni zilizopo katika mazingira yake	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
	3.4 Kuwa na nidhamu binafsi	a) Kufanya maamuzi ya binafsi katika mambo yanayo muhusu	Uwezo wake katika kutenda mambo yanayomuhusu unaoneshwa kikamilifu	Anajaribu kufanya maamuzi yake mwenyewe katika kutenda mambo yanayomuhusu	Anaonesha uwezo wake katika kutenda mambo yanayomuhusu kwa kiwango kidogo	Anafanya maamuzi yake mwenyewe katika mambo yanayomuhusu	Anahamasisha wengine kuwajibika wenyewe katika kutenda mambo yanayowahusu kwa ukamilifu	14
		b) Kuonesha tabia ya kufanya kazi bila ya usimamizi	Tabia ya kufanya kazi bila ya usimamizi inaoneshwa ipasavyo	Anafanya kazi kwa usimamizi mkubwa	Anafanya kazi kwa usimamizi wa karibu	Anafanya kazi vizuri bila ya usimamizi wa karibu	Anawahamasisha wengine kufanya kazi bila kusimamiwa	
		c) Kueleza mikakati ya kufikia malengo yake ya maisha	Mikakati ya kufikia malengo yake ya maisha inaelezwa kwa ufasaha	Anaeleza matarajio yake bila mikakati ya jinsi ya kufikia malengo yake ya maisha	Anaeleza mikakati ya kufikia malengo yake ya maisha bila kufafanua	Anaeleza kwa mifano mikakati ya kufikia malengo yake ya maisha	Anahamasisha wenzake kuweka mikakati ya kufikia malengo yao ya maisha	
		d) Kutumia uwezo wake wa utendaji kwa manufaa ya wote	Matumizi ya uwezo wake katika utendaji kwa manufaa ya wote ipasavyo	Anatumia uwezo wake katika utendaji kwa manufaa binafsi	Anatumia uwezo wake wa utendaji kwa manufaa ya wote kwa baadhi ya shughuli	Anatumia uwezo wake wa utendaji kwa manufaa ya wote ipasavyo	Anahamasisha wenzake kutumia uwezo wao katika utendaji kuwasaidia wengine	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		e) Kujifunza kutokana na makosa	Ujifunzaji kutokana na makosa unafanyika kwa usahihi	Anatambua makosa anayofanya na kujaribu kujifunza kutokana na makosa hayo	Anajirekebisha kutokana na baadhi ya makosa	Anabadilika kwa sababu ya kujifunza kutokana na makosa	Anawashauri wengine kujifunza kutokana na makosa ili kufikia viwango vilivyowekwa	
	3.5 Kushirikiana katika kutekeleza majukumu ya nyumbani na shuleni	a) Kushirikiana na wenzake katika kufanya shughuli za nyumbani na shuleni	Ushirikiano na wenzake katika kufanya shughuli za nyumbani na shuleni unafanyika kikamilifu	Anaonesha nia ya kushirikiana na wenzake katika kufanya shughuli za nyumbani na shuleni	Anashirikiana na wenzake katika kufan-ya baadhi ya shughuli za nyumbani na shuleni	Anashirikiana na wenzake kikamilifu katika kufanya shughuli za nyumbani na shuleni	Anashiriki kakamilifu na kuwahamasisha wenzake kufanya shughuli za nyumbani na shuleni pamoja	9
		b) Kubuni shughuli zenye kuleta maendeleo ya familia	Shughuli zenye kuleta maendeleo ya familia yake zinabuniwa ipasavyo	Anajaribu kubuni shughuli zinazoleta maendeleo katika familia yake	Anabuni shughuli chache zenye kuleta maendeleo kati-ka familia yake	Anabuni shughuli zenye kuleta maendeleo katika familia ipasavyo	Anashauri wenzake kusaidia familia zao kwa kubuni shughuli mbalimbali zenye kuleta maendeleo katika familia	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		c) Kushiriki katika shughuli za maendeleo ya shule	Ushiriki wake katika shughuli za maendeleo ya shule unafanyika kikamilifu	Anaonesha nia ya kushiriki katika shughuli za maendeleo ya shule	Anashiriki kati-ka baadhi ya shughuli za maendeleo ya shule	Anashiriki katika shughuli za maendeleo ya shule kwa hamasa na kujiamini	Anashauri wenzake kushiriki katika shughuli za maendeleo ya shule	
4. Kuwa mstahi-milivu	4.1 Kuvumilia katika maisha ya kila siku	a) Kutambua changamoto za kimaisha na kueleza namna ya kuzitatua	Changamoto za kimaisha zinatambuli-wa ipasavyo na maelezo juu ya utatuzi wake yana-tolewa kwa ufasaha	Anatambua changamoto chache za kimaisha na anajaribu kueleza namna ya kuzitatua	Anatambua changamoto za kimaisha na kueleza namna anavyokabiliana na baadhi ya changamoto hizo	Anatambua changamoto mbalimbali za kimaisha na kueleza namna ya kuzitatua changamoto hizo kwa ufasaha	Anawasaidia wenzake kutambua changamoto za kimaisha na namna ya kukabiliana nazo	11

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		b) Kufafanua athari za kimwili, kiafya na kisaikolojia zinazotokana na kushindwa kutatua changamoto za kimaisha	Athari za kimwili, kiafya na kisaikolojia zinazotokana na changamoto za kimaisha zinafafanuliwa kwa ufasaha	Anataja athari za kimwili, kiafya na kisaikolojia zinazotokana na changamoto za kimaisha	Anaeleza athari za kimwili, kiafya na kisaikolojia zinazotokana na changamoto za kimaisha	Anafafanua athari za kimwili, kiafya na kisaikolojia zinazotokana na changamoto za kimaisha kwa kutoa mifano	Anawashirikisha wenzake katika kufafanua athari za kimwili, kiafya na kisaikolojia zinazotokana na changamoto za kimaisha	
		c) Kutenda matendo ya uvumilivu katika kukabiliana na changamoto za maisha ya kila siku	Matendo ya uvumilivu katika kukabiliana na changamoto za maisha ya kila siku yanatendwa ipasavyo	Anajaribu kutenda matendo ya uvumilivu katika kukabiliana na changamoto za maisha yake ya kila siku kwa kusisitizwa	Anatenda baadhi ya matendo ya uvumilivu katika kukabiliana na changamoto za maisha ya kila siku	Anatenda matendo ya uvumilivu katika kukabiliana na changamoto za maisha ya kila siku	Anawashauri wenzake kutenda matendo ya uvumilivu katika kukabiliana na changamoto za maisha	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		d) Kutumia uzoefu wa watu tofauti katika kushu ghulikia changamoto za kimaisha	Uzoefu wa watu tofauti katika kushughulikia changamoto za kimaisha unatumika ipasavyo	Anajaribu ku-tumia uzoefu wa watu wach-ache sana katika kushughulikia changamoto za kimaisha	Anatumia uzoefu wa watu wengine katika kushughulikia changamoto za kimaisha	Anatumia uzoefu wa watu tofauti katika kushughulikia changamoto za kimaisha ipasavyo	Anahamasisha wenzake kutumia uzoefu wa watu tofauti katika kushughulikia changamoto za kimaisha	
	4.2 Kufikia malengo aliyojiwekea kwa kuwa na mtazamo chanya	a) Kujiwekea malengo ya utekelezaji na mikakati ya utekelezaji	Malengo ya utekelezaji na mikakati ya utekelezaji yanawekwa kwa ufasaha	Anajaribu kubuni malengo ya utekelezaji kwa kiwango kidogo	Anajiwekea malengo ya utekelezaji na mikakati ya utekelezaji	Anajiwekea malengo ya utekelezaji na mikakati ya utekelezaji in-ayotekelezeka	Anajiwekea malengo na mikakati na kutathmini utekelezaji wa malengo na mikakati hiyo	9
		b) Kutathmini utekelezaji wa malengo katika kiwango kilicho tarajiwa	Utekelezaji wa malengo katika kiwango kilichotarajiwa unatathminiwa kikamilifu	Anaonesha stadi za awali za kutathmini utekelezaji wa malengo katika kiwango kilichotarajiwa	Anatathmini utekelezaji wa malengo katika kiwango kinachoridhisha	Anatathmi-ni kwa kina utekelezaji wa malengo katika kiwango kilichotarajiwa	Anawashauri wenzake kutathmini utekelezaji wa malengo yaliyotarajiwa	
		c) Kufafanua njia za kutafuta ufumbuzi wa utekelezaji wa malengo	Njia za kutafuta ufumbuzi wa utekelezaji wa malengo zinafafanuliwa kwa ufasaha	Anabaini njia za kutafuta ufumbuzi wa utekelezaji wa malengo	Anaeleza njia za kutafuta ufumbuzi wa utekelezaji wa malengo	Anafafanua njia za kutafuta ufumbuzi wa utekelezaji wa malengo kwa mifano halisi	Anasaidia wenzake kuelewa njia za kutafuta ufumbuzi wa utekelezaji wa malengo	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
	4.3 Kujifunza kwa kuchanganua mambo kiyakinifu	a) Kuhoji mambo au matukio yanayo tokea ili kujiongezea maarifa	Mambo au matukio yanayotokea yanahojiwa kikamilifu ili kujiongezea maarifa	Anajaribu kuhoji mambo au matukio yanayotokea ili kujiongezea maarifa kwa kusitasita	Anaweza kuhoji baadhi ya mambo au matukio yanayotokea ili kujiongezea maarifa	Anahoji mambo au matukio yanayotokea kwa kujiamini ili kujiongezea maarifa	Anashirikiana na wenzake kuhoji mambo au matukio yanayotokea ili kujiongezea maarifa	11
		b) Kuonesha tabia ya kufanya ulinganifu juu ya anachokijua katika kujifunza	Tabia ya kufanya ulinganifu juu ya anachokijua katika kujifunza inaoneshwa ipasavyo	Anajaribu kufanya ulinganifu juu ya anachokijua katika kujifunza	Anaonesha tabia ya kufanya ulinganifu juu ya anachokijua katika kujifunza kwa kiwango kidogo	Anaonesha tabia ya kupenda kufanya ulinganifu juu ya anachokijua katika kujifunza	Anajifunza kwa kulinganisha na kile anachokijua	
		c) Kutathmini utendaji wake shuleni na nyumbani na kuboresha utendaji	Utendaji wake shuleni na nyumbani unatathminiwa na uboreshaji kufanyika ipasavyo	Anajaribu kuonesha njia ya kutathimini utendaji wake shuleni na nyumbani kidogo kidogo	Anatathmini utendaji wake shuleni na nyumbani na kuboresha utendaji	Anatathmini utendaji wake shuleni na nyumbani na kuboresha utendaji vizuri zaidi	Anawafanyia tathmini wenzake na kuwashauri kuboresha utendaji wao	
		d) Kuzingatia maadili wakati wa kutafuta maarifa kwenye mitandao	Maadili wakati wa kutafuta maarifa kwenye mitandao yanazingatiwa ipasavyo	Anasita katika kuzingatia maadili wakati wa kutafuta maarifa kwenye mitandao	Anazingatia maadili wakati wa kutafuta maarifa kwenye mitandao kwa kiwango kidogo	Anazingatia maadili wakati wa kutafuta maarifa kwenye mitandao	Anahamasisha wenzake kuzingatia maadili katika kutafuta maarifa kwenye mitandao	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
5. Kuwa mwadilifu	5.1 Kuaminika katika jamii	a) Kuzingatia makubaliano katika kutekeleza shughuli mbalimbali	Makubaliano katika kutekeleza shughuli mbalimbali yanazingatiwa ipasavyo	Anajaribu kuzingatia makubaliano katika kutekeleza shughuli mbalimbali	Anazingatia makubaliano katika kutekeleza baadhi ya shughuli	Anazingatia makubaliano katika kutekeleza shughuli mbalimbali	Anawashauri wenzake kuzingatia makubaliano katika kutekeleza shughuli mbalimbali	9
		b) Kutekeleza maagizo na maelekezo anayopewa	Maagizo na maelekezo yanatekelezwa kwa usahihi	Anatekeleza maagizo na maelekezo anayopewa kwa kukosea	Anatekeleza baadhi ya maagizo na maelekezo anayopewa	Anatekeleza maagizo na maelekezo anayopewa kwa usahihi	Anawahimiza wenzake kutekeleza maagizo na maelekezo wanayopewa	
		c) Kutunza mali aliyoka bidhiwa kwa uangalifu	Mali aliyokabidhiwa inatunzwa kwa uangalifu mzuri	Anatunza mali aliyok-abidhiwa bila ya kuchukuwa tahadhari	Anatunza mali aliyokabidhiwa kwa uangalifu	Anatunza mali aliyokabidhiwa kwa uangalifu mzuri	Anatunza mali aliyokabidhiwa kwa kuchukua tahadhari ya hali ya juu	
	5.2 Kutimiza majukumu yake kwa uwazi na ukweli	a) Kueleza faida za kuwa mkweli katika maisha ya kila siku	Faida za kuwa mkweli katika maisha ya kila siku zinaelezwa kwa usahihi	Anafahamu maana ya kuwa mkweli	Anaeleza faida za kuwa mkweli katika maisha ya kila siku	Anaeleza faida za kuwa mkweli katika maisha ya kila siku kwa kutoa mifano halisi	Anashauri wenzake kuwa wakweli katika maisha ya kila siku	11
		b) Kutambua athari za uongo katika maisha ya kila siku	Athari za uongo katika maisha ya kila siku zinatambuliwa kwa usahihi	Anajaribu kutambua athari za uongo katika maisha ya kila siku kwa kukosea	Anatambua baadhi ya athari za uongo katika maisha ya kila siku	Anatambua athari za uongo katika maisha ya kila siku na kuchukuwa hat-ua kwa mifano	Anatambua athari za uongo na kushauri wenzake kujiepusha na uongo katika maisha ya kila siku	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		c) Kuweka bayana mipango na utekelezaji wa majukumu yake ya shuleni na nyumbani	Mipango ya utekelezaji wa majukumu yake ya shuleni na nyumbani inawekwa bayana kama ilivyokusudiwa	Anachanganya mipango ya utekelezaji wa majukumu yake ya shuleni ya na nyumbani	Anaweka bayana baadhi ya mipango na utekelezaji wa majukumu yake ya shuleni na nyumbani	Anaweka bayana mipango na utekelezaji wa majukumu yake ya shuleni na nyumbani kwa vielelezo	Anaeleza faida ya kuweka bayana mipango na utekelezaji wa majukumu yake ya shuleni na nyumbani	
		d) Kueleza athari za tabia ya unafiki katika maisha ya kila siku	Athari za tabia ya unafiki katika maisha ya kila siku zinaelezwa kwa ufasaha	Anaeleza athari za tabia ya unafiki katika maisha kila siku kwa kukosea	Anaeleza athari za tabia ya unafiki katika maisha ya kila siku bila mifano halisi	Anaeleza athari za tabia ya unafiki katika maisha ya kila siku kwa mifano halisi	Anashauri wenzake kujiepusha na tabia ya unafiki katika maisha yao	
	5.3 Kusimamia haki	a) Kutetea haki zake na za wengine bila ubaguzi	Utetezi wa haki zake na haki za wengine bila ubaguzi unafanyika ipasavyo	Anatambua umuhimu wa kufuatilia haki zake	Anaweza kutetea haki zake za msingi na haki chache za wengine bila ubaguzi	Anaweza kutetea haki zake na haki za wengine bila ubaguzi	Anahamasisha wenzake kutetea haki zao na za wengine bila ubaguzi	17
		b) Kutoa taarifa ya ukiukwaji wa haki za binadamu kwa mamlaka husika	Taarifa ya ukiukwaji wa haki za binadamu kwa mamlaka husika inatolewa ipasavyo	Anatoa taarifa ya ukiukwaji wa haki za binadamu kwa mamlaka husika kwa kusitasita	Anatoa taarifa ya ukiukwaji wa haki za binadamu mara chache kwa mamlaka husika	Anatoa taarifa ya ukiukwaji wa haki za binadamu kwa mamlaka husika kwa kujiamini	Anahamasisha watu wengine kutoa taarifa za ukiukwaji wa haki za binadamu kwa mamlaka husika	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	**Utendaji wastani**	**Utendaji mzuri**	**Utendaji mzuri sana**	
		c) Kufafanua umuhimu wa demokrasia katika ustawi wa jamii	Umuhimu wa demokrasia katika ustawi wa jamii unaelezwa kwa ufasaha	Anataja umuhimu wa demokrasia katika ustawi wa jamii kwa kuchanganya maelezo	Anaeleza umuhimu wa demokrasia katika ustawi wa jamii	Anafafanua umuhimu wa demokrasia katika ustawi wa jamii kwa kutoa mifano	Anashauri wengine kuthamini demokrasia katika ustawi wa jamii	
		d) Kuainisha wajibu wa vyama vya siasa katika kudumisha demokrasia nchini	Wajibu wa vyama vya siasa katika kudumisha demokrasia nchini unaainishwa kwa usahihi	Anabaini wajibu wa chama cha siasa katika kudumisha demokrasia nchini bila kutoa maelezo	Anaainisha wajibu wa vyama vya siasa katika kudumisha demokrasia nchini bila kutoa ufafanuzi	Anaainisha wajibu wa vyama vya siasa katika kudumisha demokrasia nchini kwa kutoa mifano halisi	Anawashirikisha wenzake kuanisha wajibu wa vyama vya siasa katika kudumisha demokrasia nchini	
		e) Kueleza aina za uraia, sifa za raia wa Tanzania na wajibu wake	Aina za uraia, sifa na wajibu wa raia unaelezwa kwa usahihi	Anataja aina za uraia, sifa chache na wajibu wa raia bila usahihi	Anaeleza aina za uraia, sifa za raia wa Tanzania na wajibu wake kwa kiwango kidogo	Anaeleza aina za uraia, sifa za raia wa Tanzania na wajibu wake kwa usahihi	Anasaidia wenzake kutambua aina za uraia, sifa za raia wa Tanzania na wajibu wake	
6. Kudumisha amani	6.1 Kuchangamana na watu wenye asili tofauti	a) Kukemea ubaguzi wa rangi, utaifa, dini, kabila au nasaba miongoni mwa watu katika eneo linaloizunguka shule	Ubaguzi wa rangi, utaifa, dini, kabila au nasaba katika eneo linaloizunguka shule unakemewa ipasavyo	Anajaribu kukemea ubaguzi wa rangi, utaifa, dini, kabila au nasaba katika eneo linaloizunguka shule	Anakemea ubaguzi wa rangi, utaifa, dini, kabila au nasaba kwa ujasiri	Anakemea ubaguzi wa rangi, utaifa, dini, kabila au nasaba katika eneo linaloizunguka shule	Anahamasisha wenzake kukemea ubaguzi wa rangi, utaifa, dini, kabila au nasaba katika eneo linaloizunguka shule	9

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		b) Kuthamini utu wa mtu bila kujali tofauti za asili	Utu wa mtu unathaminiwa ipasavyo bila kujali tofauti za asili	Anathamini utu wa mtu kwa kujali tofauti za asili	Anajaribu kuthamini utu wa mtu bila kujali baadhi ya tofauti za asili	Anathamini utu wa mtu ipasavyo bila kujali tofauti za asili na kuchukuwa tahadhari	Anashauri wenzake kuthamini utu wa mtu bila ya kujali tofauti za asili	
		c) Kueleza namna mbalimbali za uchanga mana na watu wengine	Namna mbalimbali za changamana watu wengine zinabainishwa kwa ufasaha	Anataja njia za kuchangamana na watu wengine	Anaeleza namna mbalimbali za kuchangamana na watu wengine bila kutoa mifano	Anaeleza namna mbalimbali za kuchangamana na watu wengine kwa kutoa mifano halisi	Anashirikiana na wengine kubaini namna ya kuchangamana na watu wengine kwa kutoa mifano halisi	
	6.2 Kuheshimu tofauti za kiutamaduni na mtazamo miongoni mwa watu wa jamii tofauti	a) Kueleza asili ya utamaduni wa kabila lake	Asili ya utamaduni wa kabila lake inaelezwa kwa usahihi	Anatoa vitu vinavyo tambulisha utamaduni wa kabila lake	Anaeleza asili ya utamaduni wa kabila lake kwa juu juu	Anaeleza asili ya utamaduni wa kabila lake kwa kina	Anawasaidia wenzake kueleza asili ya utamaduni wa makabila yao na makabila mengine kwa ufasaha	9

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		b) Kutambua tofauti za kiutamaduni katika jamii	Tofauti za kiutamaduni katika jamii zinatambuliwa kwa usahihi	Anatambua tofauti chache za kiutamaduni katika jamii anayoishi	Anatambua tofauti za kiutamaduni katika jamii tofauti	Anatambua tofauti za kiutamaduni katika jamii kwa usahihi	Anasaidia wengine kutambua tofauti za kiutamaduni za jamii zao	
		c) Kueleza viashiria na athari za utandawazi nchini Tanzania	Viashiria na athari za utandawazi nchini Tanzania zinaelezwa kwa ufasaha	Anabaini viashiria vya utandawazi	Anaeleza baadhi ya viashiria na athari za utandawazi nchini Tanzania	Anaeleza viashiria na athari za utandawazi kwa nchi ya Tanzania kwa ufasaha	Anawaongoza wenzake kueleza viashiria na athari za utandawazi kwa nchi ya Tanzania	
	6.3 Kujenga urafiki mwema na mataifa mengine	a) Kueleza manufaa mbalimbali ya ushirikiano baina ya mataifa	Manufaa ya ushirikiano baina ya mataifa yanaelezwa kwa usahihi	Anataja manufaa ya ushirikia-no baina ya mataifa	Anaeleza manufaa ya ushirikia-no baina ya mataifa	Anaeleza manufaa mbalimbali ya ushirikiano baina ya mataifa kwa kutoa mifano halisi	Anaelimisha wengine kutambua manufaa mbalimbali ya ushirikiano baina ya mataifa	11
		b) Anaeleza uhusiano wa Tanzania na jumuiya za kimataifa	Uhusiano wa Tanzania na jumuiya za kimataifa unaelezwa kwa usahihi	Anataja jumuiya za kimataifa ambazo Tanzania ina uhusiano nazo	Anaeleza uhusiano wa Tanzania na jumuiya za kimataifa bila kutoa mifano	Anaeleza uhusiano wa Tanzania na jumuiya za kimataifa kwa kutoa mifano	Anawasaidia wengine kutambua uhusiano wa Tanzania na jumuiya za kimataifa	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		c) Kueleza malengo na kazi za jumuiya mbalimbali za kimataifa ambazo Tanzania ni mwana chama	Malengo na kazi za jumuiya mbalimbali za kimataifa ambazo Tanzania ni mwanachama yanaelezwa kwa usahihi	Anataja malengo na kazi za jumuiya za kimataifa ambazo Tanzania ni mwanachama kwa kiwango kidogo	Anaeleza malengo na kazi za jumuiya mbalimbali za kimataifa ambazo Tanzania ni mwanacha-ma bila kutoa mifano	Anaeleza malengo na kazi za jumuiya mbalimbali za kimataifa ambazo Tanzania ni mwanachama kwa kutoa mifano	Anaelimisha wenzake kuhusu malengo na kazi za jumuiya mbalimbali za kimataifa ambazo Tanzania ni mwanachama	

3.10 Darasa la VI

Jedwali Na. 8: Umahiri utakaojengwa na mwanafunzi darasa la VI

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi
1. Kuheshimu jamii	1.1 Kujipenda na kuwapenda watu wengine 1.2 Kuipenda na kujivunia shule yake 1.3 Kuipenda Tanzania kwa kuenzi tunu za nchi na asili yake
2. Kuithamini jamii	2.1 Kujijali na kuwajali wengine 2.2 Kutunza mazingira na vilivyomo 2.3 Kujenga uhusiano mzuri na watu wengine katika jamii
3. Kuwa mwajibikaji	3.1 Kulinda rasilimali na maslahi ya nchi 3.2 Kusimamia majukumu yanayomhusu nyumbani na shuleni 3.3 Kutii sheria na kanuni mbalimbali katika kutekeleza majukumu yake ya kila siku 3.4 Kuwa na nidhamu binafsi 3.5 Kushirikiana katika kutekeleza majukumu ya nyumbani na shuleni
4. Kuwa mstahimilivu	4.1 Kuunda kanuni za kufikia malengo katika maisha ya kila siku 4.2 Kufikia malengo aliyojiwekea kwa kuwa na mtazamo chanya 4.3 Kujifunza kwa kuchanganua mambo kiyakinifu
5. Kuwa mwadilifu	5.1 Kuaminika katika jamii 5.2 Kutimiza majukumu yake kwa uwazi na ukweli 5.3 Kusimamia haki
6. Kudumisha amani	6.1 Kuchangamana na watu wenye asili tofauti 6.2 Kubaini tofauti za kiutamaduni na mtazamo miongoni mwa watu wa jamii tofauti 6.3 Kujenga urafiki mwema na mataifa mengine

Jedwali Na. 9: Maudhui ya darasa la VI

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
1.0 Kuheshimu jamii	1.1 Kujipenda na kuwapenda watu wengine	a) Kuonesha tabia ya kupenda kutoa msaada kwa watu wenye mahitaji mbalimbali	Tabia ya kupenda kutoa msaada kwa watu wenye mahitaji in-aonyeshwa ipasavyo	Anaonesha nia ya kutoa msaada kwa watu wenye mahitaji mbalimbali	Anaonesha tabia ya kupenda kutoa msaada kwa baadhi ya watu wenye mahitaji mbalimbali	Anaonesha tabia ya kupenda kutoa msaada kwa watu wenye mahitaji mbalimbali kwa hamasa zaidi	Anahamasi-sha wenzake kuonesha tabia ya kupenda kutoa msaa-da kwa watu wenye mahitaji mbalimbali	12
		b) Kuthamini mchango wa watu wengine katika ustawi wa jamii	Mchango wa watu wengine katika ustawi wa jamii unathaminiwa kwa kiwango kinachostahili	Anaonesha kukubali mchango wa watu wengine katika ustawi wa jamii	Anathamini mchango wa baadhi ya watu katika ustawi wa jamii	Anathamini mchango wa watu wengine katika ustawi wa jamii mara zote	Anashauri wenzake kuthamini mchango wa watu wengine katika ustawi wa jamii	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		c) Kuonesha matendo mema na ya heshima	Matendo mema na ya heshima yanaonyeshwa kwa kiwango kinachostahili	Anaonesha matendo mema na ya heshima kwa kuchagua	Anaonesha matendo mema na ya heshima mara kwa mara	Anaonesha matendo mema na ya heshima muda wote	Anashauri wenzake kufanya matendo mema na ya heshima	
		d) Kutenda matendo ya kujilinda na kuwalinda wengine kutokana na makundi rika hatarishi	Matendo ya kujilinda na kuwalinda wengine kutokana na makundi rika hatarishi yanatendwa kwa kiwango kinachostahili	Anatenda matendo ya kujilinda na kushindwa kuwalinda wengine kutokana na makundi rika hatarishi	Anatenda matendo ya kujilinda na kuwalinda wengine kutokana na makundi rika hatarishi	Anatenda matendo ya kujilinda na kuwalinda wengine kutokana na makundi rika hatarishi kwa kiwango kinachostahili	Anashauri wenzake kutenda matendo ya kujilinda na kuwalinda wengine kuto-kana na makundi rika hatarishi	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
	1.2 Kuipenda na kujivunia shule yake	a) Kueleza ujumbe uliomo katika kauli mbiu na wimbo wa shule yake	Ujumbe uliomo katika kauli mbiu na wimbo wa shule yake unaelezwa kwa ufasaha	Anataja sehemu ya ujumbe uliomo katika kauli mbiu ya shule yake au wimbo wa shule	Anaeleza ujumbe uliomo katika kauli mbiu na wimbo wa shule yake	Anaeleza ujumbe uliomo katika kauli mbiu na wimbo wa shule yake kwa ufasaha	Anaelimisha wengine kuhusu ujumbe uliomo katika kauli mbiu na wimbo wa shule yake	6
		b) Kutunga nyimbo/ ngonjera/ mashairi ya kuisifu shule yake	Nyimbo/ ngonjera/ mashairi ya kuisifu shule yake yanatungwa kwa ufasaha	Anatunga beti chache za wimbo, ngonjera, mashai-ri ya kuisifu shule yake	Anatunga nyimbo/ngonjera/ mashairi ya kuisifu shule yake bila ya kuzingatia kanuni za uandishi	Anatunga nyimbo/ ngonjera/ mashairi ya kuisifu shule yake na kutoa maelezo	Anawaelekeza wenzake kutunga nyimbo/ ngonjera/ mashairi ya kuisifu shule yake kwa ufasaha	
	1.3 Kuipenda Tanzania kwa kuenzi tunu mbalimbali za nchi na asili yake	a) Kufafanua njia mbalimbali za kuitangaza nchi yake ya Tanzania	Njia mbalimbali za kuitangaza nchi yake zinafafanuliwa ipasavyo	Anataja baadhi ya njia za kuitangaza nchi yake ya Tanzania	Anaeleza njia mbalimbali za kuitangaza nchi yake ya Tanzania	Anafafanua njia mbalimbali za kuitangaza nchi yake ya Tanzania	Anawaongo-za wengine kufafanua njia mbalimbali za kuitangaza nchi yao Tanzania	14

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		b) Kueleza umuhimu wa tunu za Taifa	Umuhimu wa tunu za Taifa unaelezwa kwa ufasaha	Anataja baadhi ya tunu za Taifa	Anaeleza umuhimu wa tunu za Taifa bila ufasaha	Anaeleza umuhimu wa tunu za Taifa kwa ufasaha	Anasaidia wenzake kutambua umuhimu wa tunu za Taifa kwa kutumia mifano	
		c) Kubainisha muundo wa uongozi wa serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania	Muundo wa uongozi wa serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania unabainishwa kwa kufuata mpangilio na kwa usahihi	Anabaini viongozi wa serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania	Anabainisha muundo wa uongozi wa serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania bila ya kufuata mpangilio	Anabainisha muundo wa uongozi wa serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa mpangilio na mfano	Anasaidia wenzake kubainisha muundo wa uongozi wa serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania	
		d) Kueleza dhamira ya siku kuu za kitaifa.	Dhamira ya siku kuu za kitaifa inaelezwa kwa ufasaha	Anabaini siku kuu za kitaifa	Anaeleza dhamira ya baadhi ya siku kuu za kitaifa bila ufasaha	Anaeleza dhamira ya siku kuu za kitaifa kwa mifano	Anashirikiana na wenzake kueleza dhamira ya siku kuu za kitaifa	
		e) Kufafanua utekelezaji wa demokrasia nchini	Utekelezaji wa demokrasia nchini unafafanuliwa kwa ufasaha kwa mifano	Anajaribu utekelezaji wa demokrasia unavyo fanyika	Anaeleza utekelezaji wa demokrasia nchini bila ya kutoa mifano	Anafafanua jinsi demokrasia inavyotekelezwa nchini kwa kutoa mifano	Anaelimisha wenzake namna demokrasia inavyotekelezwa nchini	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
2. Kuithamini jamii	2.1 Kujijali na kuwajali wengine	a) Kukemea vitendo vinavyoweza kuhatarisha ustawi wa jamii	Vitendo vinavyoweza kuhatarisha ustawi wa jamii vinakemewa ipasavyo	Anajaribu kukemea vitendo vinavyoweza kuhatarisha ustawi wa jamii	Anakemea baadhi ya vitendo vinavyoweza kuhatarisha ustawi wa jamii	Anakemea vitendo vinavyoweza kuhatarisha ustawi wa jamii ipasavyo	Anahamasisha wenzake kukemea vitendo vinavyoweza kuhatarisha ustawi wa jamii	14
		b) Kufanya vitendo vinavyo wavutia wenzake kujiepusha na tabia hatarishi	Vitendo vinavyowavutia wenzake kujiepusha na tabia hatarishi vinafanyika ipasavyo	Anafanya vitendo vinavyowavutia wenzake kujiepusha na tabia hatarishi kwa kuchelewa	Anafanya baadhi ya vitendo vinavyowavutia wenzake kujiepusha na tabia hatarishi	Anafanya vitendo vinavyo wavutia wenzake kujiepusha na tabia hatarishi kwa uelewa	Anashauri wengine kufanya vitendo vitakavyosaidia jamii kujiepusha na tabia hatarishi	
		c) Kuomba ushauri pale inapohitajika	Ushauri unaombwa pale inapohitajika	Anaomba ushauri kwa kulazimishwa	Anaomba ushauri kwa mambo machache	Anaomba ushauri kwa mambo mengi	Anashauri wengine kuomba ushauri pale inapohitajika	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		d) Kuwatanguliza watu wenye uhitaji wa haraka kupata huduma	Watu wenye uhitaji wa haraka wanatangulizwa kupata huduma ipasavyo	Anajaribu kuwatanguliza watu wenye uhitaji wa haraka kupata huduma kwa kulazimishwa	Anawatanguliza baadhi ya watu anaowafahamu wenye uhitaji wa haraka kupata huduma	Anawatanguliza watu wote wenye uhitaji wa haraka kupata huduma kwa utashi wake	Anaelimisha wenzake juu ya umuhimu wa kuwatanguliza watu wenye uhitaji wa haraka kupata huduma	
		e) Kutenda matendo kwa kuzingatria usawa	Matendo yanayozingatia usawa katika maisha yanatendwa ipasavyo	Anaonesha mwenendo wa kujali usawa	Anatenda matendo machache yanayozingatia usawa	Anatenda matendo yanayozingatia usawa na kutoa maelezo	Anahamasisha wenzake kutenda matendo yanayozingatia usawa	
	2.2 Kutunza mazingira na vilivyomo	a) Kufafanua njia bora za kuzuia uharibifu wa mazingira	Njia bora za kuzuia uharibifu wa mazingira zinafafanuliwa kwa ufasaha	Anataja njia za kuzuia uharibifu wa mazingira	Anaeleza baadhi ya njia bora za kuzuia uharibifu wa mazingira	Anafafanua njia za kuzuia uharibifu wa mazingira kwa ufasaha	Anasaidia wenzake kufafanua njia bora za kuzuia uharibifu wa mazingira	6
		b) Kukemea ukiukwaji wa kanuni zinazotunza mazingira	Ukiukwaji wa kanuni zinazotunza mazingira unakemewa ipasavyo	Anaonesha mwenendo wa kukemea ukiukwaji wa kanuni zinazotunza mazingira	Anakemea baadhi ya matendo yanayokiuka kanuni zinazotunza mazingira	Anakemea ukiukwaji wa kanuni zinazotunza mazingira kwa mifano	Anahamasisha jamii kukemea ukiukwaji wa kanuni zinazotunza mazingira	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	**Utendaji wastani**	**Utendaji mzuri**	**Utendaji mzuri sana**	
	2.3 Kujenga uhusiano mzuri na watu wengine katika jamii	a) Kueleza vitendo vinavyo ashiria uvunjifu wa maelewano katika jamii	Vitendo vinavyoashiria uvunjifu wa maelewano katika jamii vinaelezwa kwa usahihi	Anataja vitendo vinavyoashiria uvunjifu wa maelewano katika jamii	Anaeleza baadhi ya vitendo vinavyoashiria uvunjifu wa maelewano kwa kiasi kidogo	Anabaini vitendo vinavyoashiria uvunjifu wa maelewano kwa kiasi kikubwa	Anaeleza vitendo vinavyoashiria uvunjifu wa maelewano na umuhimu wa kuwa na uhusiano mzuri katika jamii	9
		b) Kufanya vitendo vinavyo dumisha urafiki mwema na wenzake	Vitendo vinavyodumisha urafiki mwema vinafanyika ipasavyo	Anapenda kuwa na marafiki	Anafanya baadhi ya vitendo vinavyodumisha urafiki mwema	Anafanya vitendo vinavyodumisha urafiki mwema na wenzake	Anashauri wenzake kufanya vitendo vitakavyodumisha urafiki mwema	
		c) Kutatua migogoro miongoni mwa wanafunzi wenzake	Migogoro miongoni mwa wanafunzi wenzake inatatuliwa kikamilifu	Anatumia muda mrefu kua-mua kushiriki katika kutat-ua migogoro miongoni mwa wanafunzi wenzake	Anatatua baadhi ya migogoro miongoni mwa wanafunzi wenzake	Anatatua migogoro miongoni mwa wanafunzi wenzake	Anahamasisha wenzake kujiepusha na migogoro	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
3. Kuwa mwajibikaji	3.1Kulinda rasilimali na maslahi ya nchi	a) Kutumia vipaji na uwezo wake kubuni shughuli zenye kuleta mae ndeleo	Ubunifu wa shughuli zenye kuleta maendeleo unafanyika ipasavyo	Anatambua vipaji vyake na anajaribu kuvitumia katika kuleta maendeleo	Anatumia vipaji na uwezo wake kubuni shughuli chache zenye kuleta maendeleo	Anatumia vipaji na uwezo wake kubuni shughuli zenye kuleta maendeleo	Anashirikiana na wengine ili kukuza vipaji na uwezo wao katika kubuni shughuli zenye kuleta maendeleo	12
		b) Kubaini njia za kupambana na matumizi mabaya ya mali ya umma	Njia za kupambana na matumizi mabaya ya mali ya umma zinabainishwa ipasavyo	Anajaribu kubainisha njia za kupambana na matumizi mabaya ya mali ya umma kwa kukosea	Anabaini njia chache za kupambana na matumizi mabaya ya mali ya umma	Anabaini njia za kupambana na matumizi mabaya ya mali ya umma na kuchukua hatua	Anaishauri jamii njia za kupambana na matumizi mabaya ya mali ya umma	
		c) Kufanya vitendo vya kulinda usalama wa Taifa	Vitendo vya kulinda usalama wa Taifa vinafanywa kikamilifu	Anasuasua katika kufanya vitendo vya kulinda usalama wa Taifa	Anafanya baadhi ya vitendo vya kulinda usalama wa Taifa	Anafanya vitendo vya kulinda usalama wa Taifa kikamilifu	Anashirikiana na wengine kufanya vitendo vya kulinda usalama wa Taifa	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		d) Kupambanua sifa za kiongozi anayefaa kuchaguliwa katika ngazi ya Taifa	Sifa za kiongozi anayefaa kuchaguliwa katika ngazi ya taifa zinapambanuliwa kwa ufasaha	Anataja sifa za kiongozi anayefaa kuchaguliwa katika ngazi ya Taifa	Anaeleza sifa chache za kiongozi anayefaa kuchaguliwa katika ngazi ya Taifa	Anapambanua sifa za kiongozi anayefaa kuchaguliwa katika ngazi ya Taifa	Anawasaidia wengine kupambanua sifa za kiongozi anayefaa kuchaguliwa katika ngazi ya Taifa	
	3.2 Kusimamia majukumu yanayomhusu nyumbani na shuleni	a) Kutambua majukumu ya kiongozi katika ngazi ya shule na familia	Majukumu ya kiongozi katika ngazi ya shule na familia yanatambuliwa ipasavyo	Anataja baadhi ya majukumu ya kiongozi katika ngazi ya shule na familia	Anaeleza majukumu ya kiongozi katika ngazi ya shule na familia vizuri	Anatambua majukumu ya kiongozi katika ngazi ya shule na familia ipasavyo	Anasaidia wengine kutambua majukumu ya kiongozi shuleni na katika familia	9
		b) Kubaini njia mbadala za kutatua matatizo	Njia mbadala za kutatua matatizo zinabainishwa kwa usahihi	Anabahatisha katika kubaini njia mbadala za kutatua matatizo	Anabaini njia chache mbadala za kutatua matatizo	Anabaini njia mbadala za kutatua matatizo kwa kutoa mifano	Anasaidia wenzake kubaini njia mbadala za kutatua matatizo yao	
		c) Kupendekeza njia za uboreshaji utendaji wa kazi	Njia za kuboresha utendaji wa kazi zinapendekezwa kwa ufasaha	Anaelewa kiasi njia za uboreshaji wa utendaji kazi	Anapendekeza njia za uboreshaji utendaji wa kazi bila ufasaha	Anapendekeza njia za uboreshaji utendaji wa kazi kwa kutoa mifano	Anasaidia wenzake kupendekeza njia za uboreshaji utendaji wa kazi	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
	3.3 Kutii sheria na kanuni katika kutekeleza majukumu yake ya kila siku	a) Kutambua kanuni za nchi na kuzifuata	Kanuni za nchi zinatambuliwa na kufuatwa kikamilifu	Anajitahidi kutambua kanuni za nchi	Anatambua kanuni chache za nchi na kuzifuata	Anatambua kanuni za nchi na kuzifuata ipasavyo	Anatambua kanuni za nchi na kuwahamasisha wengine kuzitambua na kuzifuata ipasavyo	12
		b) Kuoanisha utekelezaji wa kanuni katika maisha	Utekelezaji wa na kanuni mbalimbali katika maisha unaoanishwa kwa usahihi	Anajaribu kuoanisha sheria na kanuni na utekelezaji wake katika maisha	Anaelezea utekelezaji wa kanuni katika maisha	Anaoanisha utekelezaji wa kanuni katika maisha kwa kutoa mifano	Anahamasisha wenzake kuoanisha utekelezaji wa sheria na kanuni katika maisha yao	
		c) Kuhoji sheria na kanuni zinazotumika	Sheria na kanuni zinazotumika zinahojiwa ipasavyo	Anajaribu kuhoji sheria na kanuni zinazotumika	Anahoji sheria na kanuni chache zinazotumika	Anahoji mifano sheria na kanuni zinazotumika kwa kutoa mifano	Anashirikiana na wenzake kuhoji sheria na kanuni zinazotumika kwa manufaa yao	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		d) Kutathmini hatua zinazo chukuliwa kudhibiti uvunjifu wa sheria na kanuni shuleni	Hatua zinazo chukuliwa kudhibiti uvunjifu wa sheria na kanuni shuleni zinatathminiwa ipasavyo	Anataja hatua zinazo chukuliwa kudhibiti uvunjifu wa sheria na kanuni shuleni na kuzitathmini	Anaeleza hatua zinazochukuliwa kudhibiti uvunjifu wa sheria na kanuni shuleni	Anatathmini hatua zinazo chukuliwa kudhibiti uvunjifu wa sheria na kanuni shuleni ipasavyo	Anawaongoza wengine kutathmini hatua zinazochukuliwa kudhibiti uvunjifu wa sheria na kanuni shuleni	
	3.4 Kuwa na nidhamu binafsi	a) Kubainisha vipaumbele vyake katika masomo na kuvizingatia	Vipaumbele vyake vinabainishwa na kuzingatiwa kikamilifu	Anajaribu kubainisha vipaumbele vyake	Anabainisha vipaumbele vyake na kuvizingatia kwa kiwango kidogo	Anabainisha vipaumbele vyake na kuvizingatia kikamilifu	Anawasaidia wengine kubainisha vipaumbele vyao na kuvizingatia	9
		b) Kutetea msimamo wake kwa hoja	Msimamo wake kwa hoja unatetewa ipasavyo	Anatetea msimamo wake bila hoja	Anatetea msimamo wake ila anashindwa kusimamia hoja zake	Anatetea msimamo wake kwa hoja na kueleza kwa ufasaha	Anawaongoza wenzake kutetea msimamo wao kwa hoja	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		c) Kufanya maamuzi kwa wakati katika kutekeleza majukumu	Maamuzi ya kutekeleza majukumu yanafanyika kwa wakati ipasavyo	Anafanya maamuzi bila kuzingatia wakati katika kutekeleza majukumu	Anafanya maamuzi kwa wakati katika kutekeleza majukumu machache tu	Anafanya maamuzi kwa wakati katika kutekeleza majukumu yake yote kwa umakini	Anaelimisha wenzake umuhimu wa kuzingatia muda kati-ka kufanya maamuzi ya utekelezaji wa majukumu	
	3.5 Kushirikiana katika kutekeleza majukumu ya nyumbani na shuleni	a) Kutambua faida za kushirikisha watu wengine na hasara za kutoshirikisha wengine katika utekelezaji wa majukumu	Faida za kushirikisha watu wengine na hasara za kutowashirikisha katika kute-keleza majuku-mu zinatambuli-wa ipasavyo	Anataja faida za kushirikisha watu wengine katika kutekeleza majukumu na baadhi ya hasara za kutowa shirikisha	Anaeleza faida chache za kushirikisha watu wengine na hasara za kutowashiri kisha katika utekelezaji wa majukumu	Anatambua faida za kushirikisha watu wengine katika utekelezaji wa majukumu na hasara za kutowashirikisha kwa kutoa mifano halisi	Anashauri wenzake kushirikisha watu wengine katika kutekeleza majukumu yao mbalimbali	6
		b) Kushirikiana na wanajamii katika shughuli za kimaendeleo	Ushirikiano na wanajamii katika shughuli za kimaendeleo unafanyika kikamilifu	Anashirikiana na familia yake katika shughuli za kimaendeleo tu	Anashirikiana na wanajamii katika shughuli chache za kimaendeleo	Anashirikiana na wanajamii katika shughuli za kimaendeleo kikamilifu	Anawahamasi-sha wanajamii kushiriki katika shughuli za kimaendeleo	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
4. Kuwa mstahi-milivu	4.1 Kuvumilia katika maisha ya kila siku.	a) Kufanya matendo yaliyo ndani ya uwezo wake kuhimili changamoto inayomkabili	Matendo yaliyo ndani ya uwezo wake ili kuhimili changamoto inayomkabili yanafanyika kikamilifu	Anajaribu kufanya matendo yaliyo ndani ya uwezo wake kuhimili changamoto inayomkabili kwa kiwango kidogo	Anafanya baadhi ya matendo yaliyo ndani ya uwezo wake ili kuhimili changamoto inayomkabili	Anafanya matendo yaliyo ndani ya uwezo wake ili kuhimili changamoto inayomkabili kikamilifu	Anawasaidia wenzake kufanya matendo yaliyo ndani ya uwezo wao ili kuhimili changamoto zinazowakabili	9
		b) Kuhamasisha wengine kukabiliana na changamoto za kimaisha kwa kutumia uzoefu wake	Watu mbalimbali katika kukabiliana na changamoto za kimaisha wanahamasishwa ipasavyo	Anajaribu kutumia uzoefu wake kuhamasisha wengine kukabiliana na changamoto mbalimbali za kimaisha	Anahamasisha watu wachache anaowafahamu kukabiliana na changamoto mbalimbali kwa kutumia uzoefu wake	Anahamasisha watu kukabiliana na changamoto mbalimbali za kimaisha kwa kutumia uzoefu wake	Anasaidia wenzake kukabiliana na changamoto mbalimbali kimaisha kwa kutumia uzoefu wake	
		c) Kuonesha tabia ya kuishi kwa matumaini na kukiri ushindi dhidi ya mabadiliko	Tabia ya kuishi kwa matumaini na kukiri ushindi dhidi ya mabadiliko inaonyeshwa ipasavyo	Anaonesha tabia ya kuishi kwa matu-maini lakini anashindwa kukiri ushindi kuendana na mabadiliko yanayojitokeza	Anaonesha tabia ya kuishi kwa matumaini anajaribu kukiri ushindi kuendana na mabadiliko	Anaonesha tabia ya kuishi kwa matumaini na kuishi kuendana na mabadiliko bila kutetereka	Anawahamasisha wenzake kuonesha tabia ya kuishi kwa matumaini na kukiri ushindi dhidi ya mabadiliko	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
	4.2 Kufikia malengo aliyo jiwekea kwa kuwa na mtazamo chanya	a) Kuonesha tabia ya uthubutu katika kufikia malengo aliyojiwekea	Tabia ya uthubutu katika kufikia malengo aliyojiwekea inaoneshwa kikamilifu	Anasita kuone-sha matumaini katika kufikia malengo aliyojiwekea	Anaonesha tabia ya uthubutu katika kufikia malengo machache aliyo-jiwekea	Anaonesha tabia ya uthubutu katika kufikia malengo aliyojiwekea ki-kamilifu na kwa kujiamini	Anaonesha tabia ya uthubutu mara zote na kuwasaidia wengine kufikia malengo yao waliyojiwekea	12
		b) Kupanga mpango mkakatiunao tekelezeka katika kufikia malengo	Mpango mkakati unaotekelezeka katika kufikia malengo unapangwa kwa ufasaha	Anajaribu kupanga mpango mkakati unaotekelezeka katika kufikia malengo	Anapanga mpango mkakati unaotekelezeka katika kufikia baadhi ya malengo yake	Anapanga mpango mkakati unaotekelezeka kwa ufasaha katika kufikia malengo yake	Anapanga mpango mkakati unaotekelezeka katika kufikia malengo na kuwaongoza wengine kufikia malengo yao	
		c) Kuonesha tabia ya kujifunza na kutenda kwa kutumia uzoefu wa wengine katika kufikia malengo	Tabia ya kujifunza na kutenda kwa kutumia uzoefu wa wengine katika kufikia malengo inaonyeshwa ipasavyo	Anajaribu kuonesha tabia ya kujifunza na kutenda kwa kutumia uzoefu wa wengine	Anaonesha tabia ya kujifunza na kutenda baadhi ya mambo kwa kutumia uzoefu wa wengine katika kufikia malengo	Anaonesha tabia ya kujifunza na kutenda kwa kutumia uzoefu wa wengine katika kufikia malengo ipasavyo	Anajifunza na kushirikisha wengine na anafanikiwa mambo mengi kwa kutumia uzoefu wa wengine katika kufikia malengo	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		d) Kuboresha utendaji katika kufikia malengo aliyojiwekea	Utendaji katika kufikia malengo aliyojiwekea unaboreshwa ipasavyo	Anajitahidi kuboresha utendaji katika kufikia malengo aliyojiwekea	Anaboresha utendaji katika kufikia baadhi ya malengo aliyojiwekea	Anaboresha utendaji katika kufikia malengo aliyojiwekea ipasavyo	Anawasaidia wenzake kuboresha utendaji wao na kufikia malengo waliojiwekea	
	4.3 Kujifunza kwa kucha nganua mambo kiyakinifu	a) Kudadisi na kujifunza kwa kutumia mazingira	Vitendo vya kudadisi wa kujifunza kwa kutumia mazingira vinafanywa ipasavyo	Anaonesha mwelekeo wa kunadadisi kwa kutumia mazingira	Anadadisi mara chache kwa kutumia mazingira na kujifunza mambo machache	Anadadisi na kujifunza kwa kutumia mazingira ipasavyo	Anawasaidia wengine kujenga uwezo wa kudadisi na kujif-unza kwa kutumia mazin-gira	9

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		b) Kutathmini uwezo wake katika kujifunza na kuboresha utendaji	Uwezo wake katika kujifunza unatathminiwa na utendaji kuboreshwa ipasavyo	Anajifunza kutathmini na kuimarisha uwezo wake katika kujifunza	Anatathmini uwezo wake katika kujifunza bila ya kuimarisha utendaji	Anatathmini uwezo wake katika kujifunza na kuimarisha utendaji wake ipasavyo	Anawasaidia wengine kutathmini uwezo wao katika kujifunza na kuimarisha utendaji wao	
		c) Kuonesha tabia ya ushirikiano na watu wengine katika kujifunza	Tabia ya ushirikiano na watu wengine katika kujifunza inaonyeshwa ipasavyo	Anajaribu kuonesha tabia ya ushirikiano na watu wengine katika kujifunza	Anashirikiana na baadhi ya watu wengine katika kujifunza	Anaonesha ushirikiano wa hali ya juu na watu wengine katika kujifunza ipasavyo	Anawahamasisha wenzake kushirikiana katika kujifunza	
5. Kuwa mwadilifu	5.1 Kuaminika katika jamii	a) Kutathmini utekelezaji wa wajibu wake	Utekelezaji wa wajibu wake unatathminiwa ipasavyo	Anaonesha mwelekeo wa kujitathmini katika kutekeleza wajibu wake	Anatathmini utekelezaji wa wajibu wake bila kujirekebisha	Anatathmini utekelezaji wa wajibu wake na kujirekebisha pale inapo bidi	Anakuwa mfano kwa wenzake na kuwahamasisha kutathmini utekelezaji wa wajibu wao	6

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		b) Kuonesha tabia ya kujiepusha na matendo yenye kuharibu mahusiano mazuri baina ya watu	Tabia ya kujiepusha na matendo yenye kuharibu mahusiano mazuri inaoneshwa ipasavyo	Anajaribu kuonesha tabia ya kujiepusha na matendo yenye kuhari-bu uhusiano mzuri baina ya watu	Anaonesha tabia ya kujiepusha na matendo yenye kuharibu uhusiano mzuri baina ya watu kwa kiwango kidogo	Anaonesha tabia ya kujiepusha na matendo yenye kuharibu uhusiano mzuri baina ya watu wakati wote	Anajiepusha na matendo yenye kuharibu uhusiano mzuri baina ya watu na kuwashauri wengine kujiepusha na tabia hizo	
	5.2 Kutimiza majukumu yake kwa uwazi na ukweli	a) Kuthibitisha kauli ya ukweli kwa mifano dhahiri katika maisha ya kila siku	Kauli ya ukweli kwa mifano dhahiri katika maisha ya kila siku inathibitishwa ipasavyo	Anajaribu kuthibitisha kauli ya ukweli kwa mifano dhahiri	Anathibitisha kauli ya ukweli kwa mifano dhahiri katika maisha ya kila siku bila ufafanuzi	Anathibitisha kauli ya ukweli kwa mifano dhahiri katika maisha ya kila siku kwa kutoa ufafanuzi	Anathibitisha kauli ya ukweli kwa mifano dhahiri na kuitumia katika kuboresha maisha yake na ya wengine	9
		b) Kuonesha tabia ya kupiga vita unafiki katika maisha	Tabia ya kupiga vita unafiki katika maisha inaoneshwa kwa uwazi bila uoga	Anaonesha mwelekeo wa tabia ya kupiga vita unafiki	Anaonesha tabia ya kupiga vita unafiki katika maisha kwa kiwango kidogo na uoga	Anaonesha tabia ya kupiga vita unafiki katika maisha kwa uwazi bila uoga	Anawaongoza wengine kujenga tabia ya kupiga vita unafiki katika maisha bila woga	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		c) Kufichua maovu yanayo husiana na ubadhirifu na ufisadi katika utekelezaji wa majukumu	Maovu yanayohusiana na ubadhirifu na ufisadi katika utekelezaji wa majukumu yanabainishwa ipasavyo	Anajaribu kufichua maovu yanayohusiana na ubadhirifu na ufisadi katika utekelezaji wa majukumu	Anafichua baadhi ya maovu yanayohusiana na ubadhirifu na ufisadi katika utekelezaji wa majukumu bila kujiamini	Anafichua maovu yanayohusiana na ubadhirifu na ufisadi katika utekelezaji wa majukumu kwa kujiamini	Anawaongoza wenzake kufichua maovu yanayohusiana na ubadhirifu na ufisadi katika utekelezaji wa majukumu	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
	5.3 Kusimamia haki	a) Kuainisha mila na desturi zinazokiuka haki za binadamu	Mila na desturi zinazokiuka haki za binadamu zinaainishwa ipasavyo	Anataja mila na desturi bila kuonesha ni zipi zinazokika haki za binadamu	Anaainisha baadhi ya mila na desturi zinazokiuka haki za binadamu	Anaainisha mila na desturi zinazokiuka haki za binadamu kikamilifu	Anawaongoza wenzake kuainisha mila na desturi zinazokiuka haki za binadamu	14
		b) Kuelimisha watu wengine kuepuka mila na desturi zinazokiuka haki za binadamu	Watu wengine wanaelimishwa ipasavyo kuepuka mila na desturi zinazokiuka haki za binadamu	Anaonesha mwelekeo wa kuelimisha jamii kuepuka mila na desturi zinazokiuka haki za binadamu	Anaelimisha wenzake kuepuka mila na desturi zinazokiuka haki za binadamu bila kutoa maelekezo	Anaelimisha watu wengine kuepuka mila na desturi zinazokiuka haki za binadamu kwa kutoa ufafanuzi	Anashirikiana na wenzake kuelimisha jamii kuepuka mila na desturi zinazokiuka haki za binadamu	
		c) Kushirikiana na vikundi vya kijamii kutetea haki za binadamu	Ushirikiano na vikundi vya kijamii kutetea haki za binadamu unafanyika ipasavyo	Anajaribu kushirikiana na wenzake kutetea haki za binadamu	Anashirikiana na watu wengine kutetea baadhi ya haki za binadamu	Anashirikiana na vikundi vya kijamii kutetea haki za binadamu	Anahamasisha wenzake kushirikiana na vikundi vya kijamii kutetea haki za binadamu	

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		d) Kutofautisha mamlaka na majukumu ya serikali ya Kijiji/ Mtaa, Kata, Wilaya, Mkoa na serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania	Mamlaka na majukumu ya serikali ya Kijiji/Mtaa, Kata,Wilaya, Mkoa na serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania yanatofau-tishwa kwa usahihi	Anajaribu kutofautisha mamlaka na majukumu ya serikali ya Kijiji/ Mtaa na Kata, na Wilaya, Mkoa na Jamhuri ya Muungano wa Tanzania	Anatofautisha mamlaka na majukumu ya serikali ya Kijiji/Mtaa, Kata, Wilaya, Mkoa na serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania bila kutoa mifano	Anatofautisha kwa usahihi mamlaka na majukumu ya serikali ya Kijiji/Mtaa, Kata, Wilaya, Mkoa na serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa kutoa ufafanuzi	Anasaidia wengine kutofautisha mamlaka na majukumu ya serikali ya Kijiji/ Mtaa, Kata, Wilaya, Mkoa na serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania	
		e) Kufafanua mihimili mitatu ya serikali	Mihimili mitatu ya serikali inafafanuliwa kwa ufasaha	Anajaribu kufafanua baadhi ya mihimili ya serikali	Anafafanua baadhi ya mihimili ya serikali bila mifano	Anafafanua mihimili yote mitatu ya serikali kwa kutoa mifano	Anasaidia wenzake kufafanua mihimili mitatu ya serikali	
6. Kudumisha amani	6.1 Kuchangamana na watu wenye asili tofauti	a) Kufafanua umuhimu wa kudumisha uhusiano ya kibiashara, utamaduni na michezo kwa watu wa asili tofauti	Umuhimu wa kudumisha uhusiano ya kibiashara, utamaduni na michezo kwa watu wa asili tofauti unafafanuliwa kwa ufasaha	Anabaini umuhimu wa uhusiano ya utamaduni na michezo kwa watu wa asili tofauti bila kufafanua namna ya kudumisha mahusiano hayo	Anaeleza umuhimu wa kudumisha uhusiano ya kibiashara, utamaduni na michezo kwa watu wa asili tofauti bila kutoa mifano	Anafafanua umuhimu wa kudumisha uhusiano ya kib-iashara, utamad-uni na michezo kwa watu wa asili tofauti kwa kutoa mifano	Anasaidia wengine kutambua umuhimu wa kudumisha uhusiano ya kibiashara, utamaduni na michezo kwa watu wa asili tofauti	9

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		b) Kueleza haki ya uhuru wa kuishi kwa raia yeyote nchini Tanzania	Haki ya uhuru wa kuishi kwa raia yeyote nchini Tanzania inaelezwa kwa usahihi	Anaanza kutabua haki na uhuru wa kuishi kwa raia yeyote nchini kwa kiwango kidogo	Anaeleza haki ya uhuru wa kuishi kwa raia yeyote nchini Tanzania bila kufafanua	Anaeleza haki ya uhuru wa kuishi kwa raia yeyote nchini Tanzania na kutoa ufafanuzi	Anasaidia wenzake kutambua haki ya uhuru wa kuishi kwa raia yeyote nchini Tanzania	
		c) Kueleza mipaka ya ushiriki wa watu wenye asili tofauti katika mambo ya kijamii	Mipaka ya ushiriki wa watu wenye asi-li tofauti katika mambo ya kijamii inaelezwa kwa ufasaha	Anajaribu kubaini mipaka ya ushiriki wa watu wenye asili tofauti katika mambo ya kijamii	Anaeleza mipaka ya ushiriki wa watu wenye asili tofauti katika mambo ya kijamii bila mifano halisi	Anaeleza mipaka ya ushiriki wa watu wenye asili tofauti katika mambo ya kijamii kwa kutoa mifano halisi	Anawasaidia wengine kutambua mipaka ya ushiriki wa watu wenye asili tofauti katika mambo ya kijamii	
	6.2 Kuheshimu tofauti za kiutamaduni na mitazamo miongoni mwa watu wa jamii tofauti	a) Kueleza njia za kujenga uhusiano mzuri baina ya watu wenye tamaduni tofauti	Njia za kujenga uhu-siano mzuri baina ya watu wenye tamaduni tofauti zinaelezwa kwa ufasaha	Anataja njia zinazofahami-ka kwa urahisi zenye kujenga uhusiano mzuri baina ya watu wenye tamaduni tofauti	Anaeleza njia za kujenga uhusiano mzuri baina ya watu wenye tamaduni tofauti bila kutoa mifano	Anaeleza njia za kujenga uhusiano mzuri baina ya watu wenye tamaduni tofauti kwa kutoa mifano halisi	Anawahama-sisha watu wengine ku-jenga uhusiano mzuri baina ya watu wenye tamaduni tofauti	9

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		b) Kueleza umuhimu wa kujenga umoja wa kitaifa katika jamii zenye tamaduni tofauti	Umuhimu wa kujenga umoja wa kitaifa katika jamii zenye tamaduni tofauti unaelezwa kwa ufasaha	Anajaribu kueleza umuhimu wa kujenga umoja wa kitaifa katika jamii zenye tamaduni tofauti	Anaeleza umuhimu wa kujenga umoja wa kitaifa katika jamii zenye tamaduni tofauti bila kutoa mifano	Anaeleza umuhimu wa kujenga umoja wa kitaifa katika jamii zenye tamaduni tofauti kwa mifano halisi	Anawasaidia wenzake kutambua umuhimu wa kujenga umoja wa taifa katika jamii zenye tamaduni tofauti	
		c) Kubainisha mikakati ya kukabiliana na athari za utandawazi	Mikakati ya kukabiliana na athari za utandawazi inabainishwa ipasavyo	Anataja mikakati ya kukabiliana na athari za utandawazi	Anabainisha mikakati ya kukabiliana na athari za utandawazi kwa kiwango kidogo	Anabainisha mikakati ya kukabiliana na athari za utandawazi ipasavyo	Anawasaidia wengine kubainisha mikakati ya kukabiliana na athari za utandawazi	
	6.3 Kujenga urafiki mwema na mataifa mengine	a) Kutambua jumuiya za ushirikiano wa kimataifa	Jumuiya za ushirikiano wa kimataifa zinatambuliwa kwa ufasaha	Anataja mambo yanayohusu ushirikiano wa kimataifa	Anaeleza jumuiya za ushirikiano wa kimataifa bila kufafanua	Anaeleza jumuiya za ushirikiano wa kimataifa kwa kutoa mifano halisi	Anaelimisha watu wengine kutambua jumuiya za ushirikiano wa kimataifa	9

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi	Shughuli za Mwanafunzi	Vigezo vya Upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya Vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	**Utendaji wastani**	**Utendaji mzuri**	**Utendaji mzuri sana**	
		b) Kuainisha uhusiano wa Tanzania na nchi nyingine	Uhusiano wa Tanzania na nchi nyingine unaainishwa ipasavyo	Anaeleza uhusiano kati ya Tanzania na baadhi ya nchi jirani	Anaainisha uhusiano wa Tanzania na nchi nyingine bila ufafanuzi	Anaainisha uhusiano wa Tanzania na nchi nyingine kwa kutoa mifano	Anawaelimisha wengine kutambua uhusiano uliopo kati ya Tanzania na nchi nyingine ili wadumishe uhusiano huo	
		c) Kubaini umuhimu wa kulinda na kuendeleza urafiki mwema na mataifa mengine	Umuhimu wa kulinda na kuendeleza urafiki mwema na mataifa mengine unabainishwa kwa usahihi	Anaanza kubaini umuhimu wa kulinda na kuendeleza urafiki mwema na mataifa mengine	Anabaini umuhimu wa kulinda na kuendeleza urafiki mwema na mataifa mengine kwa kiwango kidogo	Anabaini umuhimu wa kulinda na kuendeleza urafiki mwema na mataifa mengine kwa usahihi	Anawaelimisha wenzake kubaini umuhimu wa kulinda na kuendeleza urafiki mwema na mataifa mengine kwa ustawi wa taifa	

3.11: Darasa la VII

Jedwali Na. 10: Umahiri utakaojengwa na mwanafunzi darasa la VII

Umahiri Mkuu	Umahiri Mahususi
1. Kuheshimu jamii	1.1 Kujipenda na kuwapenda watu wengine 1.2 Kuipenda na kujivunia shule yake 1.3 Kuipenda Tanzania kwa kuenzi tunu za nchi na asili yake
2. Kuithamini jamii	2.1 Kujijali na kuwajali watu wengine katika jamii 2.2 Kutunza mazingira na vilivyomo 2.3 Kujenga uhusiano mzuri na watu wengine katika jamii
3. Kuwa mwajibikaji	3.1 Kulinda rasilimali na maslahi ya nchi 3.2 Kusimamia majukumu yanayomhusu nyumbani na shuleni 3.3 Kutii sheria na kanuni katika kutekeleza majukumu yake ya kila siku
4. Kuwa mstahimilivu	4.1 Kuvumilia katika maisha ya kila siku 4.2 Kufikia malengo aliyojiwekea kwa kuwa na mtazamo chanya 4.3 Kujifunza kwa kuchanganua mambo kiyakinifu
5. Kuwa mwadilifu	5.1 Kuaminika katika jamii 5.2 Kutimiza majukumu yake kwa uwazi na ukweli 5.3 Kusimamia haki
6. Kudumisha amani	6.1 Kuchangamana na watu wenye asili tofauti 6.2 Kuheshimu tofauti za kiutamaduni na mtazamo miongoni mwa watu wa jamii tofauti 6.3 Kujenga urafiki mwema na mataifa mwengine

Jedwali Na. 11: Maudhui ya darasa la VII

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za mwanafunzi	Vigezo vya upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wa wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
1. Kuheshimu jamii	1.1 Kujipenda na kuwapenda watu wengine	a) Kuchambua vitendo vya kuelimisha jamii kuhusu kutoa misaada ya mahitaji ya watu mbalimbali	Vitendo vya kuelimisha jamii kuhusu kutoa misaada ya mahitaji kwa watu mbalimbali vime chambuliwa ipasavyo	Anataja vitendo mbalimbali vya kuelimisha jamii kuhusu kutoa misaada ya mahitaji kwa watu mbalimbali	Anaeleza umuhimu wa kuelimisha jamii kutoa misaada ya mahitaji kwa watu mbalimbali katika jamii	Anabaini njia za kutoa elimu kwa jamii iweze kuwasaidia watu wenye mahitaji mbalimbali	Anachambua vitendo vya kuelimisha jamii ili iweze kuwasaidia watu wenye mahitaji mbalimbali na kutoa msaada wa vitu vidogo vidogo kwa wanafunzi wenzake wahitaji	10

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za mwanafunzi	Vigezo vya upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wa wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		b) Kubainisha vitendo vya kuhudumia na kuwafariji watu wanaokosa mahitaji mbalimbali katika jamii	Vitendo vya kuhudumia na kufariji watu wanaokosa mahitaji mbalimbali katika jamii vimebainishwa kwa kutoa mifano	Anataja vitendo ya kutoa huduma na faraja kwa watu wanaokosa mahitaji mbalimbali katika jamii	Anaeleza umuhimu wa kutoa huduma na faraja kwa watu wanaokosa mahitaji mbalimbali katika jamii	Anapanga mikakati ya jinsi ya kuwatambua watu wenye mahitaji mbalimbali katika jamii inayo mzunguka	Anashirikiana na wenzake kubainisha kwa kutoa mifano vitendo au shughuli za kutoa huduma na faraja kwa watu wanaokosa mahitaji mbalimbali katika jamii	
	1 2 Kuipenda na kujivunia shule yake	a) Kutofautisha kwa mifano vitendo vya kutoa misaada mbalimbali ya kuleta maendeleo ya shule yake	Vitendo vya kutoa misaada mbalimbali ya kuleta maendeleo ya shule yake vimeto fautishwa kwa mifano	Anataja au kubaini maeneo muhimu yanayohitaji kuboreshwa katika shule yake	Anaeleza umuhimu wa kutoa misaada kwa maendeleo ya shule yake	Anabuni namna au njia ya kutoa misaada inayofaa kwa maendeleo ya shule yake	Anashirikiana na wenzake kutofautisha kwa kutoa mifano vitendo vya kutoa misaada mbalimbali ya maendeleo ya shule yake	15

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za mwanafunzi	Vigezo vya upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wa wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		b) Kutekeleza mpango wa kazi za kujitolea ili kuleta maendeleo ya shule yake	Mpango wa kazi za kujitolea kwa maendeleo ya shule yake umetekelezwa ipasavyo	Anabaini kazi za kujitolea kwa ajili ya maendeleo ya shule yake	Anafafanua umuhimu wa kufanya kazi za kujitolea kwa maendeleo ya shule yake	Anashirikisha wenzake kuandaa mpango wa kufanya kazi za kujitolea kwa maendeleo ya shule yao	Anashirikiana na wenzake Kutekeleza mpango wa kazi za kujitolea kwa maendeleo ya shule yake	
		c) Kutumia njia na mbinu mbalimbali kuitangaza shule yake kwa watu wengine	Njia na mbinu mbalimbali zimetumika ipasavyo kuitangaza vyema shule yake kwa watu wengine	Anaorodhesha njia na mbinu mbalimbali za kuitangaza shule yake kwa watu wengine	Anabaini njia na mbinu sahihi za kutangaza mambo yanayofaa katika shule yake kwa watu wengine	Anaandaa matangazo yanayofaa kutangaza mambo mazuri ya shule yake kwa watu wengine	Anatumia njia na mbinu mbalimbali kwa kushirikiana na wenzake kuitangaza vyema shule yake kwa watu wengine	

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za mwanafunzi	Vigezo vya upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wa wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
	1 3 Kuipenda Tanzania kwa kuenzi tunu za nchi na asili yake	a) Kubuni vitendo vya kuhamasisha na kudumisha amani katika jamii	Vitendo vya kuhamasisha na kudumisha amani katika jamii vimebuniwa ipasavyo.	Anaeleza maana ya amani	Anabaini vitendo mbalimbali vinavyoweza kuhamasisha na kudumisha amani katika jamii	Anachagua vitendo vinavyo hamasisha na kudumisha amani katika jamii inayo mzunguka	Anabuni kwa kushirikiana na wenzake vitendo vya kuhamasisha na kudumisha amani katika jamii.	15
		b) Kufafanua vitendo vinavyo ashiria uhuru na umoja wa Taifa	Vitendo vinavyoashiria uhuru na umoja wa Taifa vimefafanuliwa kwa mifano	Analeza maana ya uhuru na umoja wa Taifa	Anabaini vitendo vinavyoashiria uhuru na umoja wa Taifa	Anaelezea kwa kina vitendo vilivyoba inishwa vinavyo ashiria uhuru na umoja wa Taifa	Anashirikiana na wenzake kufafanua vitendo vinavyoashiria uhuru na umoja wa Taifa letu	
		c) Kuonesha vitendo vya kuthamini utu	Vitendo vya kuthamini utu vimeoneshwa bayana	Anaelezea maana ya utu	Anabaini vitendo vinavyoonesha kuthamini utu	Anaeleza umuhimu wakutenda vitendo vinavyo thamini utu	Anaonesha kwa wenzake vitendo vinavyo thamini utu	

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za mwanafunzi	Vigezo vya upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wa wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
2. Kuithamini jamii	2.1 Kujijali na kuwajali watu wengine katika jamii	a) Kubaini njia na mbinu sahihi za kuelimisha jamii kuhusu afya ya uzazi	Njia za kuelimisha jamii kuhusu afya ya uzazi zimebainishwa ipasavyo	Anaeleza maana ya afya ya uzazi	Anaeleza umuhimu wa kuelimisha jamii kuhusu afya ya uzazi	Anachambua njia na mbinu za kuelimisha jamii kuhusu elimu ya afya ya uzazi katika jamii	Kwa kushirikiana na wenzake anabaini njia na mbinu sahihi za kutumia kuelimisha jamii kuhusu afya ya uzazi	10
		b) Anatoa elimu katika jamii kuhusu zimamoto na uokoaji	Elimu kuhusu zimamoto na uokoaji imetolewa katika jamii ipasavyo	Anaelezea maana ya elimu ya zimamoto na uokoaji	Anaeleza majukumu ya taasisi ya zimamoto na uokoaji	Anabaini vifaa muhimu vya zimamoto na uokoaji vinavyoweza kuwekwa shuleni, ofisini, viwandani na nyumbani	Anatoa elimu katika jamii kuhusu zimamoto na uokoaji	

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za mwanafunzi	Vigezo vya upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wa wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
	2.2 Kutunza mazingira na yaliyomo	Kubuni kazi mradi za kuzuia uharibifu wa mazingira katika ngazi ya shule na jamii	Kazi mradi za kuzuia uharibifu wa mazingira katika ngazi ya shule na jamii zimebuniwa ipasavyo	Anaeleza maana ya kazimradi na mazingira	Anabaini kazi mradi za kuzuia uharibifu wa mazingira shuleni na kwenye jamii	Anafafanua njia za kuanzisha kazimradi za kuzuia uharibifu wa mazingira katika jamii yao	Anashirikiana na wenzake kubuni kazimradi zilizobuniwa za kuzuia uharibifu wa mazingira katika ngazi ya shule na jamii inayo mzunguka	05
	2.3 Kujenga uhusiano mzuri na watu wengine katika jamii	a) Kuchanganua vitendo vinavyojenga uhusiano mzuri na watu wengine katika jamii	Vitendo vinavyojenga uhusiano mzuri na watu wengine vimecha nganuliwa kwa kutoa mifano	Anataja vitendo vinavyoweza kujenga uhusiano mzuri na watu wengine katika jamii	Anaelezea vitendo vinavyoweza kujenga uhusiano mzuri na watu wengine katika jamii	Anahusisha vitendo vilivyo changanuliwa na mazingira ya kujenga uhusiano mzuri na watu wengine katika jamii	Anashirikiana na wenzake kuchanganua kwa kutoa mifano vitendo vinavyoweza kujenga uhusiano mzuri na watu wengine katika jamii kwa mifano halisi	10

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za mwanafunzi	Vigezo vya upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wa wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		b) Kutoa tamko la kukemea vitendo vinavyoweza kuharibu uhusiano mzuri miongoni mwa watu	Tamko la kukemea vitendo vinavyoweza kuharibu uhusiano mzuri na watu wengine limetolewa ipasavyo	Anabaini vitendo vinavyoweza kuharibu uhusiano mzuri baina yake na watu wengine	Anaelezea vitendo vinayoweza kuharibu uhusiano mzuri na watu wengine	Anapanga mikakati ya kukemea vitendo vinavyoweza kuharibu uhusiano mzuri na watu wengine	Anahamasisha wenzake kutoa tamko la kukemea vitendo vinayoharibu uhusiano mzuri na watu wengine kwa mifano	
3. Kuwa mwajibikaji	3.1 Kulinda rasilimali na maslahi ya nchi	a) Kubaini athari za rushwa kwa rasilimali na maslahi ya nchi	Athari za rushwa kwa rasilimali na maslahi ya nchi zimebainishwa ipasavyo	Anaeleza maana ya rushwa na rasilimali za nchi	Anabaini aina za rushwa zinazoathiri rasilimali na maslahi ya nchi	Anaeleza athari za rushwa kwa rasilimali na maslahi ya nchi kwa kutoa mifano	Anabaini athari za rushwa kwa rasilimali na maslahi ya nchi kwa kutumia mifano halisi	10

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za mwanafunzi	Vigezo vya upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wa wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		b) Kutoa elimu kwa jamii kuhusu athari za rushwa kwa rasilimali na maslahi ya nchi	Elimu kwa jamii kuhusu athari za rushwa kwa rasilimali na maslahi ya nchi imetolewa ipasavyo	Anataja umuhimu wa elimu kuhusu athari za rushwa kwa rasilimali na maslahi ya nchi	Anaeleza changamoto zinazoweza kujitokeza wakati wa kutoa elimu ya athari za rushwa kwa rasilimali na maslahi ya nchi	Anabaini njia bora za kutumia kuelimisha jamii kuhusu athari za rushwa kwa rasilimali na maslahi ya nchi	Anatoa elimu kwa jamii kuhusu athari za rushwa kwa rasilimali na maslahi ya nchi	
	3.2 Kusimamia majukumu	Kupangilia jinsi ya kutekeleza majukumu yake kwa jamii	Majukumu ya kutekelezwa katika jamii yamepangiliwa ipasavyo	Anataja majukumu yake katika jamii	Anaeleza umuhimu wa kutekeleza majukumu yake ya kila siku katika jamii	Anabaini changamoto zinazoweza kujitokeza wakati wa kutekeleza majukumu yake katika jamii	Anatekeleza majukumu yake kwa jamii kama yalivyo pangwa	05

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za mwanafunzi	Vigezo vya upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wa wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
	3.3 Kutii sheria na kanuni katika kutekeleza majukumu yake ya kila siku	a) Kuonesha vitendo vya kutii sheria ya makosa ya mitandao ya mawasiliano	Vitendo vya kutii sheria ya makosa ya mitandao ya mawasiliano vimeoneshwa bayana	Anaeleza maana ya sheria ya makosa ya mitandao ya mawasiliano	Anabainisha makosa ya liyoainishwa katika sheria ya makosa ya mitandao ya mawasiliano pamoja na adhabu zake	Anafafanua umuhimu wa kuwa na sheria ya makosa ya mitandao ya mawasiliano katika jamii	Anaonesha vitendo vya kuzingatia au kutii sheria ya makosa ya mitandao ya mawasiliano	10
		b) Kuelimisha jamii kuhusu matumizi sahihi ya mitandao ya mawasiliano	Jamii imeelimishwa ipasavyo kuhusu matumizi sahihi ya mitandao ya mawasiliano	Anabaini njia mbalimbali za kutoa elimu ya mitandao ya mawasiliano katika jamii	Anaeleza umuhimu wa matumizi sahihi ya mitandao ya mawasiliano katika jamii	Anachagua njia sahihi za kutoa elimu ya matumizi sahihi ya mitandao ya mawasiliano katika jamii	Anaelimisha jamii inayomzunguka kuhusu matumizi sahihi ya mitandao ya mawasiliano	

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za mwanafunzi	Vigezo vya upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wa wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
4. Kuwa mstahimilivu	4.1 Kuvumilia katika maisha ya kila siku	a) Kuonesha tabia ya uvumilivu anapo pungukiwa na mahitaji mbalimbali	Tabia ya uvumilivu anapo pungukiwa na mahitaji mbalimbali imeoneshwa bayana	Anataja mahitaji anayo pungukiwa	Anabainisha Changamoto zinazoweza kusababisha apungukiwe na mahitaji	Anahamasisha wenzake kuwa wavumilivu wanapo pungukiwa na mahitaji	Anaonesha bayana tabia ya uvumilivu anapo pungukiwa na mahitaji mbalimbali	10
		b) Kubuni njia mbadala za kutatua changamoto mbalimbali katika maisha	Njia mbadala za kutatua changamoto mbalimbali katika maisha zimebuniwa ipasavyo	Anataja changamoto mbalimbali zinazo mkabili katika maisha	Anaelezea changamoto mbalimbali zinazomkabili kwa kutoa mifano	Anabaini njia mbadala za kutatua changamoto mbalimbali zinazomkabili katika maisha	Anashirikiana na wenzake kubuni njia mbadala za kutatua changamoto mbalimbali katika maisha	
	4.2 Kufikia malengo aliyoji wekea kwa kuwa na mtazamo chanya	a) Kujadili njia mbalimbali za kutekeleza malengo mbalimbali aliyojiwekea	Njia mbalimbali za kutekeleza malengo aliyojiwekea zimejadiliwa ipasavyo	Anataja malengo aliyojiwekea katika maisha	Anachagua njia sahihi za kutekeleza malengo yake kuzingatia vipaumbele	Anaeleza faida ya njia alizochagua kutumia kutekeleza malengo yake	Anajadili njia mbalimbali za kutumia kutekeleza malengo aliyojiwekea	10

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za mwanafunzi	Vigezo vya upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wa wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		b) Kuelimisha jamii kuhusu umuhimu wa kujiwekea malengo na kuyatekeleza ili kuishi vizuri	Elimu kuhusu umuhimu wa kujiwekea malengo na kuyatekeleza ili kuishi vizuri imetolewa ipasavyo	Anaeleza maana ya kujiwekea malengo	Anaeleza umuhimu wa kujiwekea malengo katika maisha ili kuishi vizuri	Anashirikiana na wenzake kubaini malengo na kujadili namna ya kuyatekeleza ili waweze kuishi vizuri	Anashiriki kuelimisha wanafunzi wengine na jamii inayo mzunguka kuhusu umuhimu wa kujiwekea malengo na jinsi ya kuyatekeleza ili waweze kuishi vizuri	
	4.3 Kujifunza kwa kucha nganua mambo kiyakinifu	Kushirikiana katika kuhamasisha wanafunzi na jamii kujenga tabia ya kujifunza kiyakinifu	Uhamasishaji wa wanafunzi na jamii kujenga tabia ya kujifunza kiyakinifu unafanyika ipasavyo	Anatoa maana ya kujifunza kiyakinifu	Anabainisha Mambo ya kuzingatia kujenga tabia ya kujifunza kiyakinifu	Anapanga utaratibu wa kuhamasisha wanafunzi wenzake na jamii kuwa na tabia ya kujifunza kiyakinifu	Anashiriki kuhamasisha wanafunzi wengine na jamii ili kujenga tabia ya kujifunza kiyakinifu	05

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za mwanafunzi	Vigezo vya upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wa wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
5 Kuwa mwadilifu	5.1 Kuaminika katika jamii	a) Kutenda vitendo vina vyoonesha uaminifu shuleni na katika jamii	Vitendo vya kuonesha uaminifu shuleni na katika jamii vinatendwa ipasavyo	Anaeleza maana ya kuaminika shuleni na katika jamii	Anabaini vitendo mbalimbali vinavyoweza kusababisha mtu kuaminika shuleni na katika jamii	Anaelezea vitendo mbalimbali vinavyo sababisha mtu aweze kuaminika shuleni na katika jamii	Anashiriki kutenda vitendo vinavyoonesha uaminifu shuleni na katika jamii	10
		b) Kuonesha tabia ya kuheshimu imani na itikadi za watu wengine katika jamii	Tabia ya kuheshimu imani na itikadi za watu wengine imejionesha bayana	Anaeleza maana ya imani na itikadi	Anabaini vitendo vinavyoonesha kuheshimu imani na itikadi za watu	Anafafanua umuhimu wa kuheshimu imani na itikadi za watu	Anaonesha tabia ya kuheshimu imani na itikadi za watu wengine	
	5.2 Kutimiza majukumu yake	a) Kuchagua njia sahihi za kutekeleza majukumu yake	Njia sahihi za kutekeleza majukumu zimechaguliwa sawasawa	Anataja majukumu anayotaka kuyatekeleza	Anabainisha njia atakazotumia kutekeleza majukumu yake	Anaweka utaratibu wa kutekeleza majukumu yake	Anachagua njia sahihi za kutekeleza majukumu yake	10

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za mwanafunzi	Vigezo vya upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wa wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		b) Kueleza umuhimu wa kushiriki kwenye uchaguzi wa viongozi bora shuleni	Umuhimu wa uchaguzi wa viongozi bora shuleni umeelezwa ipasavyo	Anaeleza maana ya kiongozi bora	Anabainisha sifa za kiongozi bora	Anahamasisha wenzake kushiriki kwenye uchaguzi wa viongozi bora shuleni pindi unapotokea	Anaeleza umuhimu wa kushiriki katika uchaguzi wa viongozi mbalimbali shuleni kwake	
	5.3 Kusimamia haki	Kulinganisha mambo yanayoweza kusaidia mihimili mitatu ya Taifa kusimamia haki	Mambo yanayoweza kusaidia mihimili mitatu ya Taifa kusimamia haki yameli nganishwa ipasavyo	Anabaini mambo yanayoweza kusaidia mihimili mitatu ya Taifa kusimamia haki	Anachambua mambo ya kila mhimili wa Taifa yanayoweza kusaidia kusimamia haki	Anabuni mambo muhimu ya mihimili mitatu ya Taifa katika kusimamia haki	Analinganisha mambo yanayoweza kusaidia mihimili mitatu ya Taifa kutekeleza shughuli za kusimamia haki	05

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za mwanafunzi	Vigezo vya upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wa wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
6. Kudumisha amani	6.1 Kuchanga mana na watu wenye asili tofauti	a) Kueleza jinsi ya kudumisha uhusiano mzuri baina ya Watanzania na watu wa mataifa mengine	Jinsi ya kudumisha uhusiano kati ya Tanzania na mataifa mengine umeelezwa ipasavyo	Anaorodhesha mambo yanayoweza kudumisha uhusiano mzuri miongoni mwa mataifa	Anaainisha mataifa rafiki wa Tanzania	Anabaini mambo yanayoashiria kudumisha uhusiano kati ya Tanzania na mataifa mengine	Anaeleza jinsi ya kudumisha uhusiano mzuri baina ya Watanzania na watu wa mataifa mengine	10
		b) Kuchambua namna ya kuzitumia fursa mbalimbali za uhusiano uliopo baina ya Tanzania na mataifa mengine	Fursa za uhusiano chanya uliopo baina ya Tanzania na mataifa mengine zime chambuliwa kwa kuzingatia mifano	Anataja fursa za uhusiano chanya baina ya Tanzania na mataifa mengine	Anaelezea fursa za uhusiano chanya baina ya Tanzania na mataifa mengine	Anachagua fursa zilizopo kwa kuzingatia vipaumbele vyake	Anachambua namna ya kuzitumia fursa mbalimbali za uhusiano zilizopo baina ya Tanzania na mataifa mengine kwa kuzingatia vipaumbele	

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za mwanafunzi	Vigezo vya upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wa wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
	6.2 Kuheshimu tofauti za kiutamaduni na mitazamo miongoni mwa watu wa jamii tofauti	a) Kuelezea namna ya kubuni njia sahihi za kueleza sifa chanya za utamaduni wa jamii za Kitanzania kwa watu wa mataifa mbalimbali	Jinsi ya kubuni njia za kuleta sifa chanya za utamaduni wa jamii za Kitanzania kwa watu wengine imeelezewa ipasavyo	Anataja sifa chanya za utamaduni wa jamii za Kitanzania	Anaeleza sifa chanya za utamaduni wa jamii za Kitanzania kwa watu wa mataifa mbalimbali	Anaelezea mbinu zinazoweza kutumika kudumisha sifa chanya za utamaduni wa jamii za Kitanzania kwa watu wa mataifa mbalimbali	Anaeleza namna ya kubuni njia sahihi za kueleza sifa chanya za utamaduni wa jamii za Kitanzania kwa watanzania wengine na kwa watu wa mataifa mbalimbali	10

Umahiri mkuu	Umahiri mahususi	Shughuli za mwanafunzi	Vigezo vya upimaji	Upimaji wa viwango vya utendaji wa mwanafunzi				Idadi ya vipindi
				Utendaji wa chini ya wastani	Utendaji wa wastani	Utendaji mzuri	Utendaji mzuri sana	
		b) Kuchambua njia za kukabiliana na changamoto za mwingiliano wa tamaduni kutoka nje ya Tanzania	Njia za kukabiliana na changamoto za mwingiliano wa tamaduni kutoka nje ya Tanzania zimecha mbuliwa ipasavyo	Anataja changamoto zinazotokana na mwingiliano wa tamaduni kutoka nje ya Tanzania	Anaelezea changamoto za mwingiliano wa tamaduni mbalimbali kutoka nje ya Tanzania	Anapendekeza njia mbalimbali za kukabiliana na changamoto za mwingiliano wa tamaduni kutoka nje ya Tanzania	Anachambua njia sahihi za kukabiliana na changamoto za mwingiliano wa tamaduni kutoka nje ya Tanzania	
	6.3 Kujenga urafiki mwema na Mataifa mengine	Kubainisha majukumu ya mabalozi wa Tanzania katika kujenga uhusiano mwema kati ya Tanzania na mataifa mengine	Majukumu ya mabalozi wa Tanzania katika kujenga urafiki mwema kati ya Tanzania na mataifa mengine yamebainishwa vyema	Anaeleza maana ya ubalozi	Anataja baadhi ya nchi ambazo Tanzania imefungua ofisi za ubalozi ili kujenga urafiki mwema kati ya Tanzania na mataifa hayo	Anabainisha umuhimu wa kuwa na ubalozi wa Tanzania katika mataifa mengine	Anabaini majukumu ya mabalozi wa Tanzania katika kujenga uhusiano mwema kati ya Tanzania na mataifa mengine	05